МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА

УДК 811.112.2’367.7:82-9

ТАТАРОВСЬКА ОЛЕСЯ ВАСИЛІВНА

ЗАПЕРЕЧЕННЯ ЯК ПРАГМАТИЧНА УНІВЕРСАЛІЯ В АНГЛОМОВНОМУ ПОСТКОЛОНІАЛЬНОМУ ХУДОЖНЬОМУ ДИСКУРСІ

10.02.04 – германські мови

РЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
доктора філологічних наук

Львів – 2025

Дисертацією є кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Роботу виконано на кафедрі англійської філології Львівського національного університету імені Івана Франка Міністерства освіти і науки України.

Науковий консультант:	доктор філологічних наук, професор **БЕХТА Іван Антонович,** Львівський національний університет імені Івана Франка, професор кафедри англійської філології.
Офіційні опоненти:	доктор філологічних наук, професор **БЯЛИК Василь Дмитрович**, Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, професор кафедри комунікативної лінгвістики та перекладу;
	докторка філологічних наук, професорка **МАРТИНЮК Алла Петрівна,** Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна, професорка кафедри перекладознавства імені Миколи Лукаша;
	докторка філологічних наук, професорка **МОРОЗОВА Ірина Борисівна,** Одеський національний університет імені І.І. Мечникова, професорка кафедри граматики англійської мови.

Захист відбудеться «27» травня 2025 р. об 11 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 35.051.15 у Львівському національному університеті імені Івана Франка за адресою: 79000, м. Львів, вул. Університетська 1, авд. 214.

Із дисертацією та рефератом можна ознайомитися на сайті https://lnu.edu.ua/research/scientific-council-on-thesis-defence/doctoral-thesis та у Науковій бібліотеці Львівського національного університету імені Івана Франка за адресою: 79005, м. Львів, вул. Драгоманова, 5.

Реферат розіслано «24» квітня 2025 року.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради **Роман ДУДОК**

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Дисертаційна праця перебуває у руслі наукових студій, присвячених усебічному аналізу *заперечення* як прагматичної універсалії в англомовному літературному дискурсі постколоніалізму в орбіті прагмадискурсного підходу на перетині площин лінгвокультурології, лінгвопрагматики й дискурсології з комп'ютерним опрацюванням фактів. Студії проведено задля з'ясування багатогранної сутності заперечення, локалізованого на усіх мовних рівнях джерельного сегменту, який інтегрує цей тип дискурсу.

З плином часу і розвитком наукових парадигм, проблематика заперечення вийшла на новітні етапи наукових студій у сфері комп'ютерного опрацювання даних і переросла у багатоаспектне й різновекторне дослідження заперечення, пов'язане зі стилістичними і текстограматичними функціями заперечення, його культурологічними й соціолінгвістичними аспектами (А. Й. Паславська, D. Fischlin, T. Givón, L. Horn), в орбіті англомовного постколоніального художнього тексту і дискурсу, амбівалентного за своїм характером (Homi K. Bhabha, G. C. Spivak, J.-F. Vernay, D. Hamish, Н. П. Ізотова). Багатогранність поняття *заперечення* в мовознавстві призвела до формування низки лінгвістичних напрямів, кожен із яких запропонував своє тлумачення його категорійної суті. Серед наявних лінгвістичних концепцій *заперечення*, відбитих в історично сформованих, наукових підходах, як от: філософсько-логічному, структурно-концептуальному, когнітивному, прагматичному, дискурсологічному, простежуємо хронологію теоретичних праць за озвученою тематикою у мовознавців XX і початку XXI століття, що рефлектує поширений первинно логічний й психологічний зрізи дискусій про *заперечення*, що поступово змістились у комунікативний, а згодом у когнітивний бік. Кожна із існуючих лінгвістичних концепцій *заперечення* привнесла свої спостереження, доповнення, уточнення, проте досі немає вичерпного узагальнення, котре уможливило б таке визначення *заперечення*, яке б не розчленовувало це поняття, але інтегровано поєднувало концептуальними рамками.

Заперечення з позиції прагмадискурсного підходу – новітній погляд на цей феномен, в межах якого у дисертаційній праці схарактеризовано алгоритм опису різнорівневих таксонів *заперечення* і показно-прикладово подано лінгвокультурологічний, лінгвопрагматичний й літературно-стилістичний коментар заперечної інноватики *homo liber*, експлікованої на різних наративних рівнях англомовного постколоніального художнього дискурсу.

Лінгвокультурологія (*cultural linguistics*, *lingwistyka kulturowa*), об'єкт якої взаємозв'язок культури і мови у процесі його функціювання та вивчення інтерпретації цієї взаємодії в єдиній системній цілісності (О. П. Левченко, К. І. Мізін, C. Mair, B. Korte, G. B. Palmer, F. Sharifian), пізнає заперечення у літературному постколоніалізмі крізь ментальний портрет *homo liber* її ідентичності в широтах колоніальної й

постколоніальної культури та літератури на тлі національних форм буття суспільства, що відтворені в системі мовної комунікації і засновані на його культурних цінностях. Відтак задіяний в дисертаційному дослідженні лінгвокультурологічний експлікатор, і.е., метод розкриття змісту і значення предмету *заперечення* здійснено завдяки комп'ютерно орієнтованому системному підходу, суть якого у єдності аналізу семантики, синтактики та прагматики задля набутку цілісного уявлення про феномен *заперечення* як макротаксона, в якому діалектично пов'язані власне мовний та позамовний зміст літературного постколоніалізму.

Лінгвістична прагматики (Л. Р. Безугла, J. L. Mey, A. Capone, F. L. Piparo, M. Carapezza, R. Odin, V. Hediger), ґрунтуючись на інтегративному підході до вивчення таксонів мови у літературному постколоніальному контексті, тобто вивчення мови як засобу вторинної комунікації, вкотре інтегрує дві течії вивчення мовних явищ: а) орієнтованих на системні студії прагматичного потенціалу мовних одиниць (текстів, речень, слів), і б) направлених на вивчення взаємодії співбесідників при комунікування. Така думка віддзеркалює зміщення вектора дисертаційного опису, спроектованого на системний вияв логіки комунікативного, прагмастилістичного потенціалу феномену *заперечення* як прагматичної універсалії, і вдало поєднує кожну з них.

Дискурсологія (І. А. Бехта, D. Biber, M. Coulthard, J. E. Grimes, J. Renkema, Teun A. van Dijk, D. Tannen, T. Virtanen), як сучасний метод наукового опису, вивчає сукупність мисленнєвомовленнєвих дій співбесідників, поєднаний з пізнанням, осмисленням і (ре)презентацією контексту мовленнєвого світу адресанта і осмислення цього світу адресатом. У такій проєкції дискурсний аналіз *заперечення* в англомовному постколоніальному дискурсі ґрунтовно висвітлює лексичні, граматичні, синтаксичні складники *заперечення*, підперті експліцитним або імпліцитним контекстом, і виконує прагматичну функцію.

Відтак на тлі розрізнених теоретико-методологічних поглядів та уявлень про природу феномена *заперечення* та способів його валоризації, наявних у сучасній лінгвістиці, ретельних студій внутрішньої та зовнішньої оболонки *заперечення* як прагматичної універсалії і як мовного і текстового знаку, екстрапольовано студії про *заперечення* у поліпарадигмальну площину із врахуванням новітніх досягнень у лінгвістиці тексту і дискурсу, лінгвокультурології, психолінгвістики, лінгвопрагматики, прагмастилістики, теорії комунікації, комп'ютерного опрацювання даних, а це, безумовно, виводить дослідження такого типу на новий рівень метанаративного опису *заперечення* як прагматичної універсалії.

Аналіз розробленості проблеми показав, що незважаючи на те, що в сучасному мовознавстві заперечення досліджують досить інтенсивно, проблема реалізації прагматичного потенціалу заперечення у текстопросторі постколоніального літературного дискурсу належить до *недоглянутих* й *маловивчених*, а аспекти виявлення прагматики заперечення в дискурсі у

взаємозв'язку з мовним впливом на різних рівнях художнього наративу залишаються *невивченими*. Це окреслює актуальність наукового розв’язку проблеми реалізації функційного потенціалу заперечення у дискурсі та розпрацювання методу його встановлення і наукового опису.

Концепція запропонованого дослідження полягає в тому, що заперечення у дисертації розглянуто не як засіб репрезентації художнього світу, але як засіб різнорівневого імліцитного впливу на адресата: семантичного, когнітивного та комунікативного. Ступінь і форма мовного впливу залежить від типу заперечення, його інтенсивності, позиції у тексті та кількості заперечень на певний обшар художнього тексту. Ступінь віддзеркалення цих особливостей функціювання заперечення у тексті та дискурсі є універсальною рисою, яку треба вважати невід'ємною характеристикою дискурсу, питому прикмету реалізації функційного потенціалу заперечення у дискурсі.

Теоретичною основою дослідження є фундаментальні праці дослідників у галузях теорії філософії (Plato, Aristotle, I. Kant, M. Heidegger, E. Husserl, R. Ingarden), теорії формальної логіки (Plato, G. Frege, G. W. F. Hegel, B. Russell, L. Wittgenstein), теорії постколоніальної поетики (B. Ashcroft, G. Griffiths, H. Tiffin, H. K. Bhabha, G. C. Spivak, E. Said, N. W. Thiong’o), теорії тексту (І. А. Бехта, О. П. Воробйова, І. А. Галуцьких, І. М. Колєгаєва, Л. І. Тараненко, Н. В. Таценко, S. Chatman, W. Chafe, D. C. Greetham, P. Hartmann, M. Hoey, János S. Petoefi, S. Titscher), лінгвістичної генології (М. М. Бахтін, Т. В. Яхонтова, R. Chapman, J. Swales, W. M. Duff, A. J. Devitt), теорії комунікації (О. А. Бабелюк, В. Д. Бялик, Н. П. Ізотова, І. М. Колєгаєва, А. П. Мартинюк, І. В. Семеніст, M. T. Cabré, J. B. Carroll, T. Wharton), дискурсології (І. А. Бехта, Р. К. Махачашвілі, А. Й. Паславська, А. П. Мартинюк, Н. Г. Єсипенко, J. Renkema, Teun A. van Dijk), лексикології (L. Lipka, L. Bauer, В. Д. Бялик, Р. І. Дудок, М. П. Фабіан), синтаксису (І. Б. Морозова, C. L. Baker, K. Brown, J. Miller), лінгво- і прагмастилістики (Л. Р. Безугла, Л.С. Піхтовнікова, L. Hickey, E. Black, S. Chapman, B. Clark), прагматики (Н. І. Андрейчук, Г. І. Приходько, J. Austin, J. Searle, L. Horn, Ch. Morris, M. Roitman), дискурсної наратології (A. Nuning, W. Schmid, J. Pier, І.А. Бехта), літературознавства (О. В. Чичерін, О. Т. Бандровська, R. Taylor, R. Wellek, A. Warren), комп’ютерні науки у царині прикладної лінгвістики (І. М. Кочан, R. Delmonte, R. R. K. Hartman, J. Mills, C. Sabourin).

Актуальність теми дисертації лежить у методологічному розкритті об’єкта аналізу – заперечення – локалізованому в англомовному постколоніальному художньому прозовому тексті. Метод наукового дослідження втілено через систему лексико-семантичних, структурно-синтаксичних і контекстно-комбінованих операцій задля актуалізації й систематизації заперечення як прагматичної універсалії, в історичній перспективі літературних течій їхнього пізнання (рівень постколоніальної поетики і дискурсної наратології). Об’єкт аналізу оприявлений лексико-

семантичними, синтаксичними, контекстно-комбінованими засобами мови, котрі стильово увиразнюють й транслюють естетично-емоційну складову лексичної, синтаксичної, контекстуальної одиниці цього типу тексту (рівень дискурсної стилістики) в орбіту постколоніального реалізму художнього потенціалу твору у модусах прагмадискурсології й комунікативної прагматики, як сучасного етапу розвитку науки про мову. Заперечення – фундаментально універсальна проблема і філософії, і логіки, і мовознавства, а відсутність системного прагматичного опису лінгвальних таксонів заперечення в англомовному постколоніальному художньому дискурсі зумовила вибір об'єкта і діяльний опис його функційних механізмів у художньому прозовому тексті.

Зв'язок роботи з науковими темами. Дисертація, тему якої затверджено на засіданні Вченої ради Львівського національного університету імені Івана Франка 1 вересня 2024 року (протокол № 70/9) відповідає профілю досліджень кафедри англійської філології «Міждисциплінарні студії наративу у вимірах когніції та дискурсу» (номер державної реєстрації 0121U109970), затвердженої Міністерством освіти і науки України.

Метою дисертаційної праці – є розкриття теоретико-методологічного й практично-телеологічного складника прагмадискурсного виміру заперечення в англомовному постколоніальному художньому прозовому тексті через визначення формальної, стилістичної, дискурсної й функційної специфіки заперечення як прагматичної універсалії, увиразненої лексико-семантичними (лексична структура тексту), структурно-синтаксичними (синтаксична структура тексту), контекстно-комбінованими (дискурсними) засобами мови, актуалізованими в тексті художнього наративу, відповідно до ієрархії мовних рівнів постколоніального типу тексту з подальшим обґрунтуванням і розпрацюванням цілісної концепції про заперечення в лінгвістиці художнього тексту і встановленні маркера прагматичної універсалії.

Заявлена мета передбачає вирішення **конкретних завдань**:

- узагальнити досвід дослідження феномену заперечення в гуманітарній сфері знання і виробити методологічний статус цього феномену в системі англомовного художнього дискурсу;
- віднайти мовні засоби вираження заперечення у мові, систематизувати лінгвальні маркери (таксони) заперечення в англомовному постколоніальному художньому дискурсі з позицій лінгвокультурології, прагмалінгвістики, дискурсології, і розкрити прагмалінгвістичний потенціал таксонів заперечення з урахуванням їхніх динамічних характеристик;
- описати способи вираження феномену заперечення в постколоніальному художньому тексті, висвітлити прагматичні аспекти феномену заперечення в цьому типі тексту і визначити місце лінгвальних таксонів заперечення у системі комунікативних стратегій і тактик;

- розкрити семантико-синтаксичний потенціал таксонів заперечення у художньому дискурсі й сформулювати систему лінгвальних таксонів заперечення стилізованого розмовного мовлення, окреслити роль цих засобів у процесі текстової комунікації і розібрати зміни в тенденціях їх застосунку;

- виявити базові параметри відбору лінгвальних таксонів заперечення, описати їхню залежність від прагматичних і дискурсних контекстів та розкрити динаміку вжитку текстовими комунікантами спектра заперечних таксонів.

Об'єктом дослідження є заперечення як прагматична універсалія в історичній перспективі постколоніальних літературних течій в парадигмах функціоналізму й антропоцентризму.

Предметом дослідження є лексична актуалізація, структурна репрезентація, й функційна модуляція заперечення як прагматичної універсалії в англомовному постколоніальному художньому дискурсі в комп'ютерно-процесуальному опрацюванні фактів.

Джерельною базою дослідження слугували 45 постколоніальних художніх прозових текстів в історичній перспективі, як-от: Achebe Ch. «Arrow of God» (1964), Achebe Ch. «No Longer at Ease» (1960), Achebe Ch. «Things Fall Apart», Arundhati R. «The God of Small Things» (1997), Cliff M. «If I Could Write This in Fire» (2008), Cliff M. «Into the Interior» (2010), Conrad J. «Heart of Darkness» (2005), Desai A. «Clear Light of Day» (2001), Desai A. «Fasting, Feasting» (1999), Desai A. «In Custody», Emecheta B. «The Bride Price» (1976). Emecheta B. «The Joys of Motherhood» (1979), Evaristo B. «Girl, Woman, Other» (2019), Farrah N. «Crossbones» (2012), Farrah N. «Hiding in Plain Sight» (2014), Farrell J. G. «The Siege of Krishnapur» (1985), Ghosh A. «Countdown» (2010), Ghosh A. «River of Smoke» (2011), Ghosh A. «Sea of Poppies» (2008), Jelloun T. B. «The Last Friend» (2007), Kincaid J. «At the Bottom of the River» (1983), Lessing D. «The Golden Notebook» (1962), Lessing D. «The Good Terrorist» (2008), Lessing D. «Mara and Dann» (1999), Lessing D. «On Cats», Lessing D. «The Sweetest Dream» (2001), Mistry R. «A Fine Balance» (2004), Naipul V. S. «A Bend in the River» (1979), Naipul V. S. «Half A Life» (2001), Naipul V. S. «In a Free State» (1971), Naipul V. S. «Magic Seeds» (2004), Naipul V. S. «A Turn in the South» (1989), Nwapa F. «Efuru» (1966), Ogot G. «The Strange Bride» (1989), Okri B. «The Famished Road» (1991), Rhys J. «After Leaving Mr. Mackenzie» (1997), Rhys J. «Wide Sargasso Sea» (1966), Rhys J. «Voyage in the Dark» (1934), Rushdie S. «Fury» (2001), Rushdie S. «Imaginary Homelands» (1991), Rushdie S. «Luka and the Fire of Life» (2010), Rushdie S. «Midnight's Children» (1981), Rushdie S. «Quichotte» (2019), Saro-Wiwa K. «Sozaboy» (1994), Thiong'o N. W. «The River Between» (1965). Вибір представленої джерельної бази зумовлений тяглістю наслідками колоніалізму, відображених у художніх текстах тематично через амбівалентну призму понять ідентичності, влади, опору і культурних наслідків.

Матеріал дослідження охоплює 9986 лінгвальні таксони (лексичного (4993 од.), синтаксичного (3098 од.), контекстно-комбінованого характеру (1895 од.) заперечення, локалізовані у контекстному фрагменті англомовного постколоніального прозового тексту від 20000 опрацьованих сторінок.

Одиницями аналізу є лінгвальні складники заперечення, представлені на лексико-семантичному, синтаксичному та контекстно-комбінованому рівнях англомовного постколоніального художнього тексту.

Методологія дослідження з опертям на активно задіяні у науку сьогодення парадигми функціоналізму й антропоцентризму, ґрунтується на загальних положеннях дискурсного, наратологічного, лексичного, синтаксичного, стилістичного аналізу, втіленого у макрофілологічному ключі – тісній інтеграції лінгвістики тексту, лінгвокультурології, лінгвопрагматики, дискурсології, наратології, літературознавства, комп'ютерних програм. Висвітлення дискурсно-наратологічних аспектів семантики, структури, функції художнього тексту в історичній перспективі літературних течій доби Постколоніалізму у ракурсі актуалізації, репрезентації та функційної модуляції заперечення як прагматичної універсалії, проєктує методику текстового, дискурсного, лексичного, синтаксичного, стилістичного, поетико-інтерпретативного, комп'ютерного аналізу (використання комп'ютерного застосунку *Voyant Tools*). Кількісний аналіз отриманих мовних фактів проведено з метою з´ясування та встановлення тенденцій лексичної актуалізації, структурної репрезентації, й функційної модуляції об'єкта студій у лінгвосистемі художнього твору доби Постколоніалізму. Заперечення розглянуто з урахуванням лінгвальних і екстралінгвальних складників.

Методи і прийоми дослідження. Вибір лінгвістичних методів праці зумовлений панорамним баченням об'єкта і предмета дослідження – лексичні, синтаксичні, контекстно-комбіновані таксони заперечення у художньому прозовому тексті – та його міжпарадигмальним характером. Серед лінгвістичних методів опертя зроблено на методи лексико-семантичного, структурно-синтаксичного, контекстно-ситуативного, інтерпретаційного аналізу, лінгвокультурологічний, лінгвопрагматичний, дискурсний аналіз, елементи кількісних обрахунків, підпертих комп'ютерним опрацюванням даних. Це дисертаційне дослідження вважаємо міжпарадигмальним, оскільки воно поєднує ідеї, постулати і принципи структурної, функційної, прагматичної, дискурсної парадигм. Вибір лінгвістичних методів дослідження зумовлений міжпарадигмальністю цієї праці. Отже, для вивчення заперечення в англомовному постколоніальному художньому дискурсі і фіксації його прагмадискурсних ознак використано *загальнонаукові* (спостереження, аналіз, синтез, таксономія) і *лінгвістичні* (структурно-семантичний, функційний, компонентний, денотативний, порівняльний, описовий, контекстуально-інтерпретаційний) *методи аналізу*, допоміжними процедурами послугували

кількісні підрахунки для верифікації фактів та експлікації їхнього вираження в постколоніальному художньому прозовому тексті. Задіяний у праці описовий метод став засобом інвентаризації, систематизації, класифікації, інтерпретації структурних, семантичних і функційних ознак досліджуваних лінгвальних таксонів заперечення. Його суть полягала у зв'язності таких етапів проведення аналізу: 1) вияв таксонів аналізу (мовної вибірки); 2) членування/групування виокремлених лінгвальних таксонів заперечення на складники (патерни); 3) класифікація лінгвальних одиниць / таксономія; 4) інтерпретація ознак таксономічних груп (а) лексико-семантичні, б) синтаксичні, в) контекстні патерни заперечення). Цей метод використано для дослідження плану змісту постколоніального художнього дискурсу, який забезпечує різнобічну репрезентацію окремих штрихів значення. Він уможливив опис виокремлених патернів заперечення у зав'язі їх прагмадискурсних зв'язків, окресленні їхніх властивостей і в такий спосіб максимально всебічного вивчення усіх стадій їх актуалізації в наративній структурі постколоніального художнього дискурсу.

Процедура вивчення заперечення як прагматичної універсалії в англомовному постколоніальному художньому дискурсі зумовила кілька послідовних етапів його здійснення, та організована як: (1) аналіз та узагальнення теоретичних засад лінгвокультурологічного, лінгвопрагматичного й дискурсологічного візерунку англомовного постколоніального художнього прозового тексту для чіткого розуміння проблеми та подальшого якісного проведення наукового дослідження із встановленням та описом власних спостережень і результатів у царині заперечення; (2) накопичення, систематизація та аналіз фактичного матеріалу методом суцільного виписування, який містить патерни заперечення різних типів у стильовій фактурі художнього тексту. Було здійснено аналіз та синтез цих одиниць для відстеження їхнього внутрішнього наповнення та вияву в холістичній формі на мікро- (рівень слова) мезо- (рівень речення) та макрорівні (рівень тексту); (3) встановлення взаємозалежності між формою, змістом, функцією таксонів заперечення в англомовному постколоніальному художньому тексті, а також виокремленні і вияві контекстних трансформацій (лексико-семантичного, синтаксичного ґатунку) таксонів заперечення з найбільш очевидними дискурсно-стилістичними й граматико-композиційними змінами; (4) вирізнення і відбір лексико-семантичних, синтаксичних, контекстних патернів заперечення, розглянутих на мікро- (рівень слова) мезо- (рівень речення) та макрорівні (рівень тексту) англомовного постколоніального художнього прозового тексту у текстових зонах наратора і персонажів; (5) аналіз об'єкта вивчення задля відстеження прагмастилістичної динаміки для констатації лінгвальних складників заперечення в англомовному постколоніальному художньому тексті, а також підбиття підсумків дослідження із застосуванням методів індуктивного та дедуктивного аналізу, описового методу з метою узагальнення отриманих результатів та формулювання висновків.

Проведена наукова розвідка започатковує ***новий напрям*** лінгвістичних досліджень – *прагмадискурсологію*, в орбіті якої перебуває об'єкт наукового опису – *заперечення* як прагматична універсалія.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що *вперше* у лінгвістиці тексту на матеріалі сучасного англійськомовного дискурсу

– запропоновано методичний механізм, який полягає у визнанні антропоцентризму й функціоналізму методологічно пріоритетними сферами при лінгвістичному описі актуалізації й систематизації заперечення як прагматичної універсалії англомовного постколоніального художнього прозового тексту в історичній перспективі літературних течій та його лінгвопрагматичний, прагмастилістичний й дискурсний аналіз;

– напрацьовано методику вивчення дискурсної комбінаторики постколоніального англомовного художнього прозового тексту в історичній перспективі літературних течій та функційному ранжуванні лексичних, синтаксичних й контекстно-комбінованих складників заперечення як прагматичної універсалії при лінгвокультурологічному, лінгвопрагматичному й дискурсно-наратологічному описі цього об'єкта аналізу;

– визначено роль заперечення як прагматичної універсалії, яке є універсальним багатоаспектним мовним феноменом, залежним від контексту, комплексний підхід до якого можна застосувати при його аналізі у функційному аспекті;

– описано структуру та процедуру аналізу лексико-семантичних, синтаксичних та контекстних патернів заперечення в прагмадискурсному спектрі лінгвістичного опису;

– окреслено лінгвопрагматичний ранг лексико-семантичних, синтаксичних та контекстно-комбінованих патернів заперечення в англійськомовному художньому дискурсі;

– висвітлено роль заперечення в художній комунікації в цілому, як певний тип асиметрії: мови як системи та мови в аспекті її функціювання.

Наукову новизну одержаних результатів узагальнюють **положення, які винесено на захист:**

1. Прагмадискурсний підхід до з'ясування лінгвальної форми, змісту й функції феномену заперечення як прагматичної універсалії у художньому тексті, відтворює алгоритм дослідницького процесу його пізнання через конгломерат сучасних філологічних дисциплін (лінгвокультурології, прагмалінгвістики, дискурсології), об'єднаних різнорівневими лінгвальними таксонами і контекстом. Прагмадискурсна методологія є якісним інструментом застосунку до розплутування значення лінгвальних таксонів заперечення у контекстних фрагментах художнього прозового тексту.

2. Якщо мо́вна універса́лія – родова понятійна категорія, що відбиває універсальні, спільні ознаки (звуки, слова, речення), властиві природним мовам світу, то прагматична універсалія – видова понятійна категорія, що відображає універсальні властивості комунікативного потенціалу соціуму і

виникає на підставі формулювання висловлювань імперативного, декларативного, заперечного характеру, апріорі дедуктивно виведених у дискурсі, а їхня універсальність визнається емпірично, за правилами граматики конкретної мови.

3. Заперечення як прагматична універсалія, охоплюючи єдність протилежностей, лінгвально оформлених різнорівневими альтернативними одиницями мікро- (рівень слова), мезо- (рівень речення), макро- (рівень (кон)тексту) і зкатегоризованих відповідно до своїх функцій у їхньому вжитку в англомовному художньому постколоніальному дискурсі, висвітлює взаємодію, комунікування, і вербальну поведінку текстових комунікантів.

4. Англомовний постколоніальний художній дискурс на вербальному рівні інтегрує і виявляє прагматичні потенції заперечних маркерів з набором взаємодіючих лексичних і граматичних засобів, які в англійській мові можуть доповнюватися різними засобами корекції категорійності, які мають застосунок залежно від екстралінгвальних характеристик текстової комунікативної ситуації. Це сприяє експресивному збагаченню процесів комунікативного блоку і формуванню розмаїтих стилістичних прийомів, які застосовують в постколоніальному художньому тексті.

5. Лексико-семантичні, синтаксичні й контекстно-комбіновані таксони заперечення у постколоніальному художньому тексті є засобом поверхневої репрезентації глибинного (психологічно-семантичного) оператора заперечення. Контекстні зв’язки заперечних висловлювань у постколоніальному дискурсі розкриваються завдяки логіко-семантичному тлумаченню комунікативних блоків, з опертям на стратегії і тактики, задіяні текстовими співбесідниками.

6. Лінгвальні ознаки заперечення як прагматичної універсалії виявляються у художньому тексті на мікрорівні – семантично (в плані формування операційної ділянки), мезорівні – синтаксично (структурною позицією заперечення на рівні поверхневого або глибинного синтаксису), макрорівні – прагматично (у здатності зберігати або нейтралізувати пресупозиції).

7. Різнорівневі таксони заперечення виконують усю повноту своїх функцій на рівні постколоніального художнього тексту: вводять нову інформацію, беруть участь в логічному оформленні текстових фрагментів, а також сприяють формуванню його композиційно-тематичної будови загалом.

Теоретичне значення дослідження полягає у систематизації поглядів гуманітарних наук на онтологію заперечення, а розглянуте коло питань представляє інтерес у вирішенні низки методологічних та практичних аспектів вивчення досліджуваної проблеми через новітній прагмадискурсний підхід. Запропонований підхід є подальшим розпрацюванням основних положень лінгвопрагматики, прагмастилістики, дискурсної прагматики як окремої галузі мовознавства, що досліджує мову художньої комунікації як

інструмент соціальної (взаємо)дії та взаємодії комунікантів у ситуації художнього спілкування.

Практичне значення одержаних результатів визначається їхньою можливістю застосування у низці галузей науки та практики: у розпрацюванні та викладанні університетських курсів з семіотики, теорії мови, лексикології, лінгвістичної семантики, прагматики, лінгвопрагматики і прагмастилістики, комунікативної лінгвістики, синтаксису, дискурсології, дискурсного аналізу, психолінгвістики, літературознавства, історії філософії, теорії та практики художнього перекладу, як у створенні нових алгоритмів аналізу та синтезу художнього тексту; у розвитку окремих компонентів загальної моделі теорії комунікації і стандарту міжкультурної комунікативної компетенції. Результати дисертаційного дослідження можна використовувати і як основні при розпрацюванні зазначених курсів, і як ілюстративні.

Особистий внесок автора. Дисертація є результатом самостійних досліджень здобувачки. Наукові положення, які виносяться на захист, отримано особисто та викладено у наукових публікаціях. З наукових праць, опублікованих у співавторстві, в дисертації використано тільки ті положення та ідеї, які належать здобувачці. Особистий внесок у наукових працях у співавторстві зазначено у списку опублікованих праць.

Апробація результатів роботи. Основні положення дисертації обговорено на засіданнях кафедри англійської філології Львівського національного університету імені Івана Франка (2023-2025), а також висвітлено в доповідях на науково-практичних конференціях, круглих столах, семінарах різного рівня: на *міжнародних* – XIII Міжнародна наукова конференція «Іноземна філологія XXI столітті» (Запоріжжя, 2021), «Тенденції та перспективи розвитку науки і освіти в умовах глобалізації» (Переяслав, 2024), Міжнародна науково-практична конференція «І Таврійські філологічні читання» (Херсон, 2015), Міжнародна науково-практична конференція «Економічні, політичні та культурологічні аспекти європейської інтеграції України в умовах нових глобалізаційних викликів» (Ужгород, 2018), «Григорій Сковорода у сучасному багатовимірному світі»: VIII Міжнар. наук.-практ. конф. (Львів, 2022), Міжнародна науково-практична інтернет конференція «Тенденції та перспективи розвитку науки і освіти в умовах глобалізації» (Переяслав, 2022), «Пріоритети германської та романської філології: XVIII Міжнародна науково конференція» (Луцьк, 2024), IV міжнародна науково-практична конференція «Мова, освіта, наука сучасності: виклики міжкультурної комунікації» (Тернопіль, 2024 року); *всеукраїнських* – Всеукраїнська науково-практична конференція «Мова та культура: сучасні аспекти співвідношення» (Одеса, 2021), II Всеукраїнська науково-практична Інтернет-конференція «Інноваційні технології у контексті іншомовної підготовки фахівця» (Полтава, 2015); *регіональних* – «Тези звітної наукової конференції професорсько-викладацького складу факультету іноземних мов» (Львів, 2020-2025), «Концептуальний простір

дискурсів: Квантитативна когнітологія»: Докторантський колоквіум (Чернівці, 2014), Дисертацію обговорено порозділово на науковому лінгвістичному семінарі «Текст, культура, соціум» у Львівському національному університеті імені Івана Франка (2023-2025).

Публікації. Результати дисертаційного дослідження відображено у 40 публікаціях, з яких 2 монографії, 18 статей у наукових фахових виданнях, 4 статті – у наукових періодичних виданнях, проіндексованих у базах даних *Web of Science Core Collection* та *Scopu*s, 12 статей апробаційного характеру та 4 статті у наукових фахових виданнях, які додатково відображають наукові результати дисертації.

Структура та обсяг дисертації. Структура дисертації визначено науковою логікою дослідження, а також його метою та сформульованими завданнями. Дисертація складається з анотацій двома мовами, списку опублікованих праць авторки, вступу, чотирьох розділів з висновками до кожного з них, загальних висновків, наукового глосарію, списку використаної літератури, списку джерел ілюстративного матеріалу, додатків.

Обсяг основного тексту дисертації становить 350 сторінок (зокрема 6 таблиць і 103 рисунки). Загальний обсяг дисертації разом зі списком використаної літератури, науковим глосарієм й додатками становить 445 сторінок. Бібліографія містить 765 джерел, із них 720 – наукові теоретичні та практичні праці і 45 – джерела ілюстративного матеріалу.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **Вступі** обґрунтовано актуальність теми, визначено об’єкт, предмет, мету, завдання дослідження; представлено концепцію; розкрито теоретико-методологічні засади роботи; висвітлено наукову новизну й практичне значення дисертації; подано відомості про апробацію отриманих результатів.

У першому розділі дисертації *«Теоретико-методологічні принципи дослідження заперечення як прагматичної універсалії в англомовному постколоніальному художньому тексті»* конкретизовано теорію і метод, що відповідають науковим уявленням про сутність об’єкта вивчення. Встановлено основні підходи до розгляду заперечення, уточнено термінологічний апарат, а також проаналізовано основні поняття та визначено теоретико-концептуальні інструменти. Тут також представлено методологію дослідження, що ґрунтується на засадах прагмадискурсного вивчення заперечення у художньому прозовому тексті і висвітлена роль інтерпретації, яка охоплює філософське, логічне, лінгвістичне і, зокрема, прагматичне розуміння заперечення та уможливлює цілісне наукове уявлення про об’єкт аналізу в постколоніальному художньому дискурсі. Сучасні різновекторні студії заперечення в діяпазонах когнітивно-дискурсного, комунікативно-прагматичного, прагмадискурсного підходів в

руслах антропоцентризму й функціоналізму наприкінці XX ст. – поч. XXI ст. стали подальшим кроком до розуміння заперечення в його різних іпостасях, зокрема й у сфері вторинної комунікації, в яких постульовано орієнтацію заперечення на комунікативну діяльність.

Універсалії (лат. universals загальний) – у філософії та класичному письменстві – всеохопні системи, трансцендентні істини, що вважаються природними, очевидними, підлягають логічному обґрунтуванню. Водночас йдеться про загальні поняття, що стосуються проблеми співвідношення загального та особливого, абстрактного і конкретного, буття і мислення, взаємозв'язку денотата з його десигнатом, природи імені, онтологічного статусу ідеального конструкту. У класичній лінгвістиці універсалії стосувалися релевантних властивостей мов та відношення між цими властивостями, зокрема використані у теорії мовних ігор Л. Вітгенштайна. У сучасній лінгвістиці – фіксують позамовні, власне позаграматичні, онтологічні структури «позамовні категорії» Отто Єсперсена[1].

Початок вивчення мовних універсалій сходить до американських лінгвістів Дж. Грінберга (Joseph Harold Greenberg (1915 – 2001) і А. Хомського (Avram Noam Chomsky (1928 –). У пошуках універсальних структур людської мови, з'явились два методологічні підходи – функційний (functionalist, i.e., an object should be determined by its function) за Дж. Грінбергом (1963) і формальний (formal, i.e., adherence to prescribed forms) за А. Хомським (1975). Вони стали однією з головних характерних рис розвитку лінгвістики XX століття. Якщо порівнювати два підходи до вивчення мовних універсалій, то у випадку Дж. Грінберга це підхід до мови як складної системи, і вплив на його теорію Празькою лінгвістичною школою, особливо Р. Якобсоном і М. Трубецьким. У випадку А. Хомського це його теорія вродженого біологічного складника мовної здатності, розпрацьована в універсальній граматиці (Universal Grammar). Зауважмо, що і Дж. Грінберг, і А Хомський були під впливом теоретичних постулатів Р. Якобсона. У той час як Дж. Грінберг знайшов натхнення у застосуванні Р. Якобсоном маркованих і немаркованих категорій М. Трубецького до граматичних категорій і семантики, основна ідея А. Хомського про вроджену природу універсалій походить із спостереження Р. Якобсона за подібністю у засвоєнні дітьми фонології в різних мовах і переважальними моделями розподілу фонем між мовами. Відтак, згідно з функційним підходом, задіяним у цій праці, мова за визначенням є системою знаків, які активуються для розв'язку проблем спілкування в межах конкретної спільноти. Тому кожна мова матиме не тільки універсальну властивість розрізняти тему й рему, але й інші універсальні правила для спілкування, такі як запитання, наказ, відповідь, спонука та заперечення. П. Рамат кваліфікує їх як 'pragmatic universale' – прагматичні універсалії, бо вони стосуються прагматичного аспекту когнітивної діяльності людини, яка

[1] Літературознавча енциклопедія. Том 2. М – Я. Автор-укладач Ю.І. Ковалів. Київ: Вид. центр «Академія», 2007. – С.515.

формує уявлення про мовні явища. Вони пов'язані з поведінково-когнітивними функціями, наявними в усіх мовах, такими як: наказова, запитальна і заперечна функції лінгвального знака тексту (у тексті), котрі можуть бути перекладені з однієї мови на будь-яку іншу – саме через їхню універсальну когнітивну здатність. Така думка віддзеркалює зміщення вектора дисертаційного опису, спроєктованого на системний вияв закономірностей комунікативного потенціалу феномену заперечення як прагматичної універсалії. У сучасному стані лінгвістичних досліджень список прагматичних універсалій залишається відкритим (D. L. Bolinger).[2]

Заперечення, з багатовіковою історією, одне із ключових понять, і універсальний феномен, і об'єкт студій у різних галузях науки: і філософії (Plato, I. Kant, G. W. Hegel), і формальній і математичній логіці (оскільки логічне заперечення становить суть мовного) (L. G. Frege, B. Russell), і психології (Z. Freud, J. M. Baldwin), і мовознавстві (O. Jespersen, L. Horn). Знаходячи свій власний підхід до вивчення заперечення, кожна наука трактує цей феномен з погляду характерних саме для неї особливостей. Визнаючи багатоплановість проблеми заперечення, у дисертаційній праці, з виразно окресленим теоретико-методологічним вступом у цьому розділі, розглянуто феномен заперечення в практичній орбіті лінгвальних засобів його контекстного вияву, зокрема з особливим акцентом його експлікації у прагмадискурсному вимірі сучасної лінгвістики. Попри суттєві розбіжності між гуманітарними підходами до аналізу феномену заперечення в названих гілках науки, поряд з відмінностями зафіксовано сфери зіткнення філософського, логічного та психологічного заперечення з суто лінгвістичним, що сприяє розумінню онтологічної природи мовного заперечення.

Заперечення не тільки мовна універсалія (А. Й. Паславська), яку в лінгвістиці розуміють як «ознаку чи властивість, властиву всім мовам чи мові загалом» (C. F. Hockett)[3], але у вузькому значенні це і універсалія мислення (з покликанням на К. Г. Юнга, який вважає мислення одним з чотирьох основних компонентів (функцій) людської психіки),[4] яка бере участь у структуруванні художнього тексту, і прагматична універсалія, яку визначаємо як динамічну структуру, котра має діяльнісну основу, орієнтовану на міжособистісне спілкування в межах внутрішньотекстової комунікації з урахуванням лінгвістичних, соціально-психологічних (когнітивних), комунікативно-прагматичних чинників, зреалізованих на засадах словесно-художнього структурування тексту, що відбивають комунікативну та естетичну природу тексту на художньому матеріалі постколоніального дискурсу у межах системи однієї мови.

---

[2] Bolinger Dwight. Aspects of Language. New York/Chicago/San Francisco/Atlanta: Harcourt, Brace & World, Inc., 1968. P. 18, Pp. 326.

[3] Hockett Charles F. The Problem of Universals in Language (pp 1 – 22) // In Universals of Language. Ed.by Joseph H. Greenberg. Report of a Conference held at Dobbs Ferry, New York April 13-15, 1961.The M.I.T. Press, Cambridge, Massachusetts.1963, 269 p.

[4] Jung Carl G. Psychological Types. A Revision by R.F.C. Hull of the Translation by H. G. Baynes. Bollingen Series XX. Princeton University Press, 1971. 988 p.

Лінгвістична прагматика (від лат. lingua – мова та від лат. pragmaticus – прагматика) – галузь лінгвістики, що досліджує використання й функціювання мовних знаків у процесі комунікації у взаємозв’язку з інтерактивністю його суб’єктів (мовця й адресата), їхніми ознаками й самою ситуацією спілкування. Прагматичний підхід до аналізу дискурсу сприяє міждисциплінарному розумінню, поєднуючи сучасну лінгвістику насамперед з інформаційними комп’ютерними технологіями щодо розгляду художньої комунікації. Зважаючи на контекст, прагматика прокламує цілісне уявлення про мову, яке охоплює ідеї різних дисциплін (психології, наратології, дискурсології), збагачуючи аналіз і розуміння дискурсу. Дослідження з прагматики в межах аналізу літературного постколоніального дискурсу відкриває багатоманітну перспективу художньої комунікації, розкриваючи способи, за допомогою яких контекст формує вжиток різних типів заперечення та розкриває його ієрархію.

Фундаментальна основа вивчення феномену заперечення як мовного явища закладена в традиційній граматиці з характерним системним описом мовних засобів його вираження та з особливою увагою до експліцитних засобів. Утім наприкінці XX століття, (за домінувальної парадигми функціоналізму в науці), з'явились праці, що описують заперечення з позицій функційно-системної лінгвістики, а саме: як категорію, котра має мовний зміст та мовне вираження, тобто виявляє глибокі зв'язки між структурою мови та середовищем її функціювання. Звернення лінгвістів (T. Givón, G. Kim), що аналізують категорію заперечення, до методів функційної граматики стало важливим кроком до вивчення вияву феномену заперечення у вторинній комунікативній моделі (художньому дискурсі), адже в сферу уваги дослідників потрапляє смислова оболонка заперечення, яка знаходить своє вираження через різні мовні засоби, відображені й проаналізовані у цьому розділі дисертації.

У другому розділі дисертації *«Лексико-семантичні патерни заперечення у прагмадискурсному діяпазоні лінгвістичного опису»* увагу звернено на виявлення та опис лексико-семантичних засобів різнорівневої приналежності, що репрезентують феномен заперечення в англомовному постколоніальному літературному дискурсі у різних формах спілкування, котрі виявляють його подібності та відмітності як прагматичної універсалії. Використання заперечення під час вторинної комунікації в англомовному постколоніальному літературному дискурсі обумовлене низкою прагматичних чинників та супроводжується формуванням визначеного інвентаря мовних засобів, як от: просте, дієслівне, афіксальне, прислівникове. Заперечення як прагматична універсалія, як дискурсна ознака, і мовленнєва закономірність, і структурна характеристика у мові набуває статусу багатоаспектного феномену охоплюючи єдність протилежностей, лінгвально оформлених різнорівневими іншеможливими одиницями мікро- (рівень слова), мезо- (рівень речення), макро- (рівень (кон)тексту), котрі зкатегоризовані відповідно до своїх функцій у їхньому вжитку в художньому

постколоніальному дискурсі. Воно висвітлює взаємодію, спілкування, і вербальну поведінку текстових комунікантів і розкрите через теми ідентичності, конфлікту культур, інтеграції постколоніального і колоніального досвіду, котрі віддзеркалені у розмаїтих формах спілкування (монологічній, діалогічній, полілогічній) у вторинній моделі комунікації літературного постколоніалізму. Словом, лінгвістичний феномен заперечення, як прагматичної універсалії, у вимірі прагмадискурсного підходу, відображає взаємозв'язок мови і мислення, мови і художньої дійсності з розлогим лінгвальним інвентарем засобів фіксації на усіх наративних рівнях амбівалентного постколоніального літературного тексту.

Заперечення виявляється на усіх наративних рівнях тексту як складне сплетіння прагматичних відтінків, а саме: незгоди, заперечення, спростування, відмови, протесту та ін., втілюючись у вторинній (художній) комунікації через інвентар різнорівневих мовних засобів (від простого/граматичного, до дієслівного, афіксального, прислівникового). Спільним знаменником для заперечення у постколоніальному літературному дискурсі є його здатність реалізовувати негативну реакцію текстового комуніканта на зміст висловлення і на усю ситуацію художнього спілкування загалом. Для заперечення використовують мовні засоби різного ґатунку. Однак деякі мовні засоби, реалізуючи ту саму стилістичну форму заперечення, здатні актуалізувати діаметрально протилежні прагматичні відтінки, конкретне смислове наповнення яких інтерпретують з опертям на контекст, що свідчить про дискурсну залежність виявлених мовних засобів. Відмінності заперечення стосуються інвентаря мовних засобів для кожного типу і неоднакового обсягу прагматичних відтінків, що експліковані.

Кількісний аналіз простого і дієслівного заперечень з застосунком комп’ютерних програм опрацювання даних показав, що заперечення у формі частки *not* з допоміжними і модальними дієсловами – *BE: is not, are not, was not, isn’t, aren’t, ain’t, were not, weren’t; DO: do not, did not, don’t, doesn’t, didn’t, ain’t; HAVE: have not, has not, had not, haven’t, hasn’t, hadn’t; модальні дієслова – CAN: cannot, can’t; COULD: could not, couldn’t; MAY: may not, mayn’t; MIGHT: might not, mightn’t; SHOULD: should not, shouldn’t; SHALL: shall not, shan’t; MUST: must not, mustn’t; DARE: dare not, daren’t; NEED: need not, needn’t* біля будь-якого лексичного дієслова (і.е., яке має смислове навантаження), а також дієслова заперечної семантики (*absent, fail, forget, exclude, stop, avoid, prohibit, forbid, doubt, refuse, deny, ignore, refrain*) ефективно транслюють різні аспекти конфлікту культур у постколоніальному суспільстві. Вони відбивають незгоду між персонажами, історичні невдачі, структурні обмеження та прагнення до радикальних змін як складну і багатовимірну природу колоніального конфлікту. Ці дієслівно-заперечні структури прагматично створюють тло яскравого і детального художньо-естетичного образу постколоніальної реальності, де культурні суперечності та боротьба за ідентичність є основними темами. Прагматика дієслівного заперечення підсилює теми конфліктів, невизначеності та

перешкод, з якими зіштовхуються персонажі-особистості та соціальні групи в постколоніальному суспільстві щодо колоніальних стереотипів, системи влади та культурних норм. Рівночасно, вони викликають надію на зміни, покращення та інтеграцію у новому соціальному, політичному та культурному контекстах.

До простого (граматичного) заперечення віднесено заперечні конструкції, які утворюються за допомогою заперечних часток (*not, no*) та заперечних квантифікаторів-займенників, прислівників (*nobody, none, nor, neither … nor, no, nothing, never*), сполучників. Висока частотність лексем *no, not, nothing, never* у комунікативних партіях текстових співбесідників формує прагматичний ефект, втілений на різних наративних рівнях дискурсу літературних постколоніальних текстів, підсилює теми інтеграції або протиставлення соціальних ідей колоніального та постколоніального суспільства. Просте заперечення акселерує розкриття суперечливості постколоніального досвіду та його взаємодії з колоніальною спадщиною, що надає змогу читачеві розуміти й оцінювати соціальні та міжкультурні проблеми.

У результаті кількісного аналізу афіксального та прислівникового заперечень з використанням комп’ютерних програм опрацювання даних встановлено, що афіксальне заперечення найчастіше представлене префіксом *un-* та суфіксом *-less* з метою підкреслення відсутності певних якостей або можливостей, а також нездатності адаптуватися до нових умов чи стереотипів, успадкованих від колоніальної епохи. Водночас, прийменникове заперечення *without* вказує на складність ситуацій та внутрішні суперечності, з якими зіштовхуються персонажі у процесі інтеграції та адаптації. Загалом, вжиток афіксального й прислівникового заперечення у постколоніальному художньому дискурсі підсилює складність постколоніального досвіду, а також пошуки шляхів для інтеграції колоніальних та постколоніальних ідентичностей.

У романі “The Last Friend” використання заперечення *without* у фразі *You’re Jewish without having to wear a yarmulke* експлікує невизначеність гібридної ідентичності та соціальну мобільність персонажа. Це заперечення виявляє важливі теми постколоніального дискурсу, такі як адаптація, привілеї, дискримінація та проблеми ідентичності. *Without* додає глибини розумінню персонажа, вказуючи на його унікальне становище між двома культурами та наголошуючи на поверхневості соціальних упереджень: You’re Jewish *without* having to wear a yarmulke. You have their mentality, their intelligence, but you’re a real Muslim, like Mthue. You win on both counts, and you’re not harassed the way the Jews are. Of course, people are jealous of you. But you’re my friend. You just need to change the way you dress, and be a little less cheap (The Last Friend, p. 7).

Словом, лінгвістичний феномен заперечення, як прагматичної універсалії, у вимірі прагмадискурсного підходу, відображає взаємозв'язок мови і мислення, мови та художньої дійсності з розлогим лінгвальним інвентарем засобів фіксації на усіх наративних рівнях постколоніального літературного тексту.

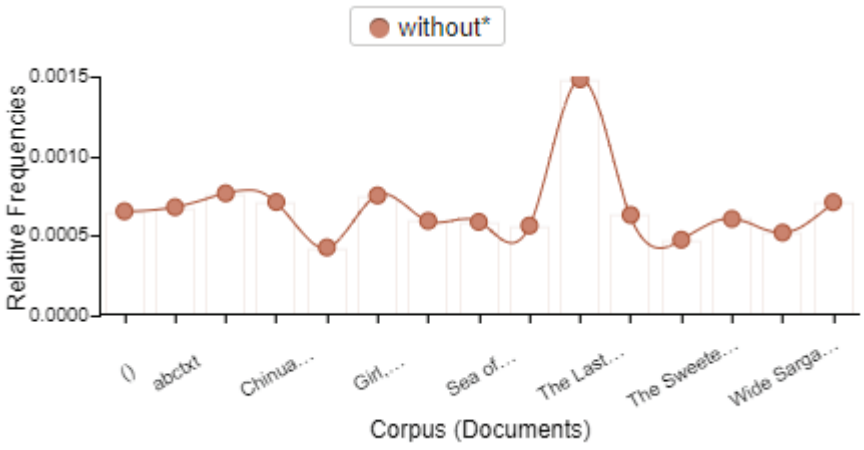

Рис. 1. Відносна частота прийменникового заперечення *without* у корпусі 1

У третьому розділі дисертації *«Синтаксичні патерни заперечення у прагмадискурсному діяпазоні лінгвістичного опису»* – виявлено та описано синтаксичні моделі заперечення в текстах постколоніального літературного дискурсу, котрі відображають і підсилюють складну соціально-політичну динаміку та культурні зміни свого часу. Заперечення належить до фундаментальних категорій свідомості, які беруть участь у структуруванні змістовного світу людини, відіграють значну роль у пізнавальній діяльності людини і одночасно в організації мовної взаємодії на рівнях зовнішньо- і внутрішньотекстових комунікативних моделей. У такому складному комунікативному процесі завдяки феномену заперечення реалізуються комунікативно-прагматичні відносини між співбесідниками, транслюється позиція мовця-адресанта, здійснюється вплив на думки та вчинки адресата. У колоніальній літературі заперечення, зазвичай, підкреслює динаміку влади між колонізаторами та колонізованими. Як от: заперечення може підкреслювати придушення голосів і культур корінного населення, а також нав'язування колоніальної влади. Такі заперечні синтаксичні фрази у комбінації з модальними словами, дієсловами або частками, як *not allowed* або *cannot (3 приклади)*, часто з'являються в контекстах, де колоніальні влади обмежують дії та свободи корінного населення:

'Mr Burnham,' Neel said flatly, 'I regret that at the present time, I *cannot* restore to you the funds that are owed. You must understand that it is impossible for me to entertain your proposal.' (Sea of Poppies, p. 82).

Mamed intimated that she never left the premises. Watched by her husband's family, she *was not allowed* beyond the doorstep (The Last Friend, p. 135).

Quarrelling or noise is not permitted here in my country. So you *cannot* accuse your kinsmen or that bride of yours (The Strange Bride, p. 137).

Заперечення є поліфункційною категорією у сфері модальності, що виявляється в комунікативних функціях через різноманітні мовні засоби аби викликати, описувати, виражати емоції та оцінку текстових співбесідників

постколоніальній літературі заперечення застосовують для оскарження та деконструкції колоніальних наративів:

Were these Christians *not* now preaching against all that which was good and beautiful in the tribe? Circumcision was the central rite in the Gikuyu way of life. Who had ever heard of a girl that was *not* circumcised? (The River Between, p. 41)

Автори здебільшого використовують заперечні синтаксичні конструкції декларативного, інтерогативного, імперативного типу у поєднанні з реченнями експресивного синтаксису, щоб відкинути колоніальні ідеології та стверджувати самобутність корінних народів:

Do not look too closely! Have you *not* been warned, girl? (Into the Interior, p. 14)

That's *not* racism; that's regionalism. I'm *not* the only one who says that (The Last Friend, p. 33)

'Leave my son alone. Play the game. Use your brains, not your mouth.' (The Famished Road, p. 23)

Фрази на кшталт *no longer* або *never again* можуть означати відрив від колоніального минулого та повернення культурної спадщини.

В англомовному постколоніальному літературному дискурсі з локалізованими складниками заперечення, домінувальними є наказові реченні, на кшталт: *'Do not speak unless spoken to'* (Mara and Dann, p. 116), *'Please continue, comrade, do not be afraid to say exactly what is in your mind'* (Golden Notebook, p. 531), які відбивають авторитетний тон колоніальних правителів, наголошуючи на контролі та придушенні колонізованих. Аналіз матеріалу фіксує також заперечні модальні конструкції, як от: *You must not enter this area* (Efuru, p. 27) Заперечні форми, такі як *must not* або *cannot* використовують для забезпечення виконання правил і обмежень, накладених колоніальною владою: *Unless we understand people's other side, Indian, Japanese, African, we cannot truly understand them* (Magic Seeds, p. 211) Автори вдаються до заперечних безособових речень: *There is no freedom here* (The River Between, p. 128). *There is nothing that makes a man prouder than to hear that his daughter is virtuous* (The Joys of Motherhood, p. 30) Ця конструкція підкреслює відсутність фундаментальних прав і свобод під час колоніального панування. Значними є також заперечні декларативні конструкції *We will no longer be silent* (River of Smoke, p. 234), *'Father, I no longer believe in your God!'* (No longer at Ease, p. 41) у контексті підтвердження опору та повернення волі, відкидаючи мовчання, нав'язане колоніальними державами. Вартими аналізу є заперечні запитання, на кшталт: *Why should we not reclaim our land?* (The Good Terrorist, p. 78), *Why did you not take care and see that they didn't?* ((In Custody, p. 66), які кидають виклик колоніальним наративам і провокують критичне мислення про колоніальну несправедливість. Варто також закцентувати увагу на заперечних паралельних конструкціях: *Neither our culture nor our identity will be erased* (Sozboy, p. 91), *An excess of this heart damage was the issue, not*

muscle tone, not food, neither feng shui nor karma, neither godlessness nor God (Fury, p. 160), які підкреслюють стійкість і безперервність корінних культур і ідентичності, попри колоніальні спроби їх стерти.

У палітрі заперечних синтаксичних конструкцій: (*You cannot practice your customs here*) – відбито заборону місцевих звичаїв, поширену тему колоніальної літератури, де колонізатори нав'язують власні культурні норми. (*We will never forget our ancestors' struggles*) – підкреслено важливість пам'яті та історії в постколоніальних наративах, відкидаючи стирання історії корінних народів, (*We are not just survivors; we are thrivers*) поєднано стандартний та нестандартний варіанти англійської мови, щоб створити потужні декларативні мотиви ідентичності, стійкості та спротиву.

Obi Okonkwo was indeed an only palm-fruit. His full name was Obiajulu---'the mind at last is at rest'; the mind being his father's of course, who, his wife having borne him four daughters before Obi, was naturally becoming a little anxious. Being a Christian convert---in fact a Catechist--- he could not marry a second wife. But he was not the kind of man who carried his sorrow on his face. In particular, he would not let the heathen know that he was unhappy. He had called his fourth daughter Nwanyidinma---'a girl is also good'. But his voice did not carry conviction (No Longer at Ease, p.7)

У романі Чінуа Ачебе «No Longer at Ease» уривок виражає боротьбу батька з культурними, релігійними та емоційними очікуваннями через призму заперечення. Його розчарування тим, що він має лише доньок, незважаючи на те, що четверту дочку назвав Нваньїдінма, розкриває його глибоке бажання мати спадкоємця чоловічої статі. Крім того, його християнські переконання не дозволяють йому одружитися з другою дружиною, створюючи конфлікт між його культурними прагненнями та релігійними зобов'язаннями. Емоційна стриманість батька ще більше ілюструє суспільний тиск з метою приховати особисте горе, висвітлюючи труднощі, з якими він стикається. Ці теми суттєво впливають на характер Обі та його подорож протягом усього роману.

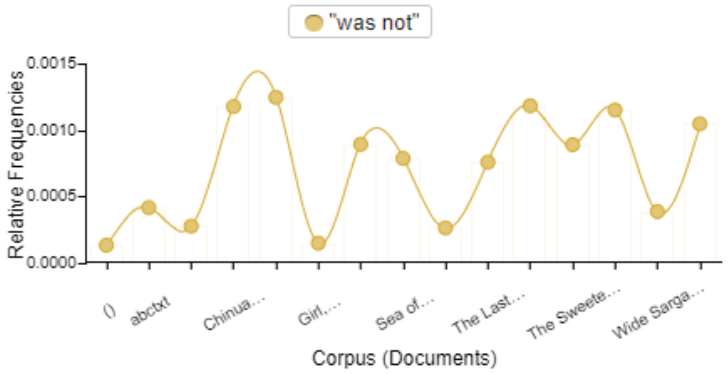

Рис. 2. Відносна частота дієслівного заперечення *was not* у корпусі 1

Проаналізовані синтаксичні конструкції та приклади із різними формами заперечення ілюструють то й факт, що заперечення є не тільки граматичною формою незгоди чи спростування, а потужним інструментом для вираження складних соціально-політичних реалій і культурної ідентичності і у колоніальній, і у постколоніальній літературі. Постколоніальні автори зазвичай експериментують з мовою, включаючи заперечення, щоб відобразити гібридні ідентичності та культурний синкретизм. Це може включати змішування стандартної англійської мови з місцевими діалектами та мовами, створюючи унікальні синтаксичні структури, які передають стійкість і опір (2-3 речення):

But in our country we frankly *do not* care for the *hubshi*. It is written in our books, both holy and not so holy, that it is indecent and wrong for a man of our blood to embrace the *hubshi* woman. To be dishonoured in this life, to be born a cat or a-monkey or a *hubshi* in the next! (In A Free State, p. 14)

He *was not* wearing a *kurta-pajama*, however, but was dressed like a good all-American boy, in a checked lumberjack shirt and denim jeans with turn-ups (Quichotte, p. 16)

Заперечення у колоніальних і в постколоніальних романах служить маніфестацією тем втрати, опору та трансформації. Це може виявляти відсутність свободи, заперечення прав і боротьбу за незалежність і самовизначення. Ці моделі є не лише мовним вибором, але й глибоко переплетені з історичним і культурним контекстами романів.

Аналіз емпіричного матеріалу дозволяє також стверджувати, що спонукальні конструкції при вираженні заперечення знаходять свій відбиток у ситуаціях, де вирішальним моментом є особливий емоційний настрій між комунікантами:

So far, these expeditions had *failed* to bear fruit. *Never mind*! he told himself. One day soon, it would bear him three, *no*! five, or *why not*? seven magnificent sons and daughters (Quichotte, p. 15)

У такі моменти, саме психологічна напруженість у спілкуванні змушує текстових співрозмовників звертатися до стійких прагматичних кліше, які завдяки властивій їм клішованості відтворюються і при тісних стосунках між комунікантами, і в часи, коли такі стосунки є ієрархічно віддаленими: *Not old. Not young. But a viable die-able age* (The God of Small Things, p. 13), ... *not to mention the Boyfriend, glimpsed when he dropped her off in his car* (Girl, Woman, Other, p. 26). Крім того, здатність таких форм передавати заперечення, забарвлене різними прагматичними нюансами – від нейтральної незгоди до різкого протесту, також сприяє їхньому широкому поширенню в монологічному, діалогічному, полілогічному мовленні, яке набуває емоційно вираженого колориту у текстопросторі постколоніального наративу. Усередині синтаксичних засобів вияву заперечення особливе місце займають конструкції експресивного синтаксису (риторичні запитання), які тісно пов'язані з реалізацією когнітивної прагматичної функції постколоніального дискурсу. Проаналізований матеріал свідчить про те, що використання

риторичних питань можливе і в діалогах-суперечках, і в нейтрально забарвлених розмовах текстових комунікантів. Виокремленні для аналізу контекстно підсилювальні фрагменти текстів підтверджують, що в англомовному постколоніальному літературному дискурсі такі конструкції почасти не сприймаються як явно категоричні або обсенні.

У четвертому розділі дисертації *«Контекстно-комбіновані патерни заперечення у прагмадискурсному діяпазоні лінгвістичного опису»* увагу зосереджено на міркуваннях про заперечення в англомовній постколоніальній літературі як важливого інструмента деконструкції та оскарження гегемоністських наративів, нав'язаних колоніальними державами. У процесі аналізу заперечного сегменту було виокремлено три базові контексти його функціювання у постколоніальному дискурсі: контекст боротьби, контекст свободи і контекст влади. Завдяки сукупності виражальних лінгвальних засобів, і літературних прийомів, зафіксовані в ході дослідження тема ідентичності, тема конфлікту культур і тема інтеграції колоніального і постколоніального досвіду, відбиті на рівні оцінних і модальних суджень різними формами заперечення: від простого (граматичного) до дієслівного, афіксального і прислівникового. Внаслідок задіяного у дисертаційній розвідці комп'ютерно-орієнтованого алгоритму опрацювання даних з'ясовано, що:

По-перше, використання різних форм заперечення дозволяє авторам піддавати сумніву та руйнувати домінувальні культурні та історичні наративи. Представляючи альтернативні погляди і голоси, які раніше були маргіналізовані або замовчувані, постколоніальна література відновлює свою прагматичну дію та стверджує достовірність різноманітного досвіду. Тому акти заперечення є не просто відмовою від колоніального дискурсу, але й підтвердженням багатих, багатогранних ідентичностей, які з'являються після колоніального панування на власному шляху самоутвердження.

По-друге, дискурсні сегменти заперечення в постколоніальній літературі часто передбачають критичний аналіз самої мови. Такі письменники, як Чінуа Ачебе, Салман Рушді та Арундаті Рой, використовують лінгвальні стратегії, які руйнують колоніальну мову, наповнюючи її місцевими ідіомами, діалектами та ритмами. Така лінгвістична гібридність не лише кидає виклик чистоті та вищості колоніальної мови, але й відзначає динамічний характер постколоніальних ідентичностей, що розвиваються.

По-третє, теми міграції, вигнання та гібридності є центральними для дискурсних сегментів заперечення. У наративі постколоніальної літератури глибоко вкорінені психологічні та емоційні наслідки колоніалізму. Вони охоплюють почуття відчуження та роздроблення, яке відчувають окремі особи та громади конкретного соціуму. Апелюючи до цих згаданих тем, автори підкреслюють постійну боротьбу за ідентичність і приналежність до світу, сформованого колоніальною історією.

По-четверте, дискурсні сегменти заперечення у базових контекстах їхнього функціювання є інструментом у викритті стійких спадщин колоніалізму, таких як економічна експлуатація, соціальна нерівність і культурне стирання. Постколоніальні письменники, у нагальній потребі деколонізації на усіх щаблях існування соціуму, критикують неоколоніальні практики, які увічнюють ці несправедливості, апелюючи до соціальних і політичних, культурних, інтелектуальних змін.

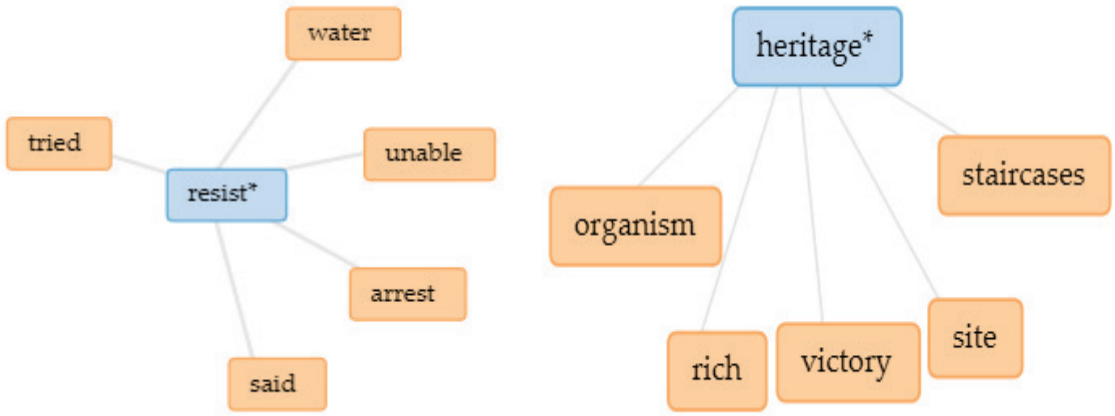

Рис. 3. Кореляційні зв'язки лексем
unable, unhappy, useless, helpless, little, without

	Term	Collocate	Count (context)
☐	unable*	stop	6
☐	unable*	said	6
☐	unable*	speak	5
☐	unable*	face	5
☐	unable*	believe	5
☐	unable*	bear	5
☐	unable*	like	4
☐	unable*	went	3

Noticing the man's posture Obika put more swagger into his walk. This brought more laughter from the men. He made to pass Mr Wright who, unable to control his anger any more, lashed out violently with his whip. It flashed again and this time caught Obika around the ear, and stung him into fury. He dropped his matchet and hoe and charged. But Moses Unachukwu had thrown himself between the two men. At the same time Mr Wright's two assistants jumped in quickly and held Obika while he gave him half a dozen more lashes on his bare back. He did not struggle at all; he only shivered like the sacrificial ram which must take in silence the blows of funeral dancers before its throat is cut. Ofoedu trembled also,

but for once in his life he saw a fight pass before him and could do nothing but look on. (Arrow of God, p. 35)

Уривок із «Arrow of God» Чінуа Ачебе яскраво ілюструє інтеграцію колоніального та постколоніального досвіду через зображення динаміки влади, опору та культурної символіки. Ось кілька думок про те, як можна інтегрувати ці теми:

1. Влада та гноблення: насильницька реакція пана Райта та використання батога символізують жорстоке посилення колоніальної влади. Фізичні покарання, застосовані до Обіки, представляють репресивний контроль, який чинить колоніальна влада над корінним населенням. Ця динаміка є яскравим нагадуванням про дегуманізаційні аспекти колоніального правління.

2. Опір і непокора: пихатість Обіки та наступні звинувачення проти містера Райта, незважаючи на наслідки, підкреслюють дух опору серед колонізованих. Його дії, незважаючи на те, що вони в кінцевому підсумку стримані, відображають відмову пасивно прийняти підкорення. Ця непокора є вирішальним аспектом постколоніальної боротьби за гідність і автономію.

3. Культурний символізм: порівняння Обіки з жертовним бараном підкреслює культурні та ритуальні елементи оповіді. Ці образи відтворюють традиційні звичаї та вірування корінної громади, які протиставляються насильницькому нав'язуванню колоніального правління. Це підкреслює зіткнення між культурою корінного населення та колоніальною владою.

4. Солідарність і втручання: втручання Мойсея Уначукву, щоб запобігти подальшому насильству проти Обіки, демонструє солідарність і захисні інстинкти в громаді. Цей акт втручання, щоб захистити члена спільноти, відображає колективний опір і підтримку, які є життєво важливими перед обличчям колоніального гніту.

5. Свідчення та безпорадність: реакція Офоеду, який тремтів і не міг втрутитися, відображає відчуття безпорадності, яке відчували багато людей під час колоніального правління. Його пасивне спостереження за насильством відображає внутрішній конфлікт і страх, які відчувають ті, хто був свідком такої жорстокості, але почувався безсилим діяти.

Цей уривок із його інтенсивним емоційним і фізичним конфліктом охоплює складність колоніального та постколоніального досвіду, висвітлюючи теми влади, опору, культурної ідентичності та солідарності громади.

Дискурс заперечення в англійській постколоніальній літературі є багатогранним і динамічним процесом, який охоплює опір, рекультивацію та перевизначення дійсності. Прагматичні функції форм заперечення у процесі текстової комунікації контекстно подано через образи адресанта й адресата і у здатності емфатизувати ствердну ознаку. Це факт стійкості й креативності постколоніальних суспільств, коли вони долають складну історію до утвердження власної ідентичності. Дискурс заперечення в постколоніальній літературі не є самоціллю, а засобом для уявлення про нові можливості для

порозуміння та співіснування. Це заклик до виходу за межі бінарних опозицій і прийняття множинності й різноманіття, які окреслюють спільний людський мультикультурний досвід. Словом, він (цей тип дискурсу) залишається життєво важливою та трансформувальною силою в літературному та культурному ландшафті.

Характерною відмітною рисою базових контекстів функціювання заперечення в англомовному постколоніальному літературному дискурсі є їхній складний синкретичний характер, що виявляється в переплетенні у них різних прагматичних відтінків так, що почасти важко вичленувати, який з них стає головним. Через свою семантичну дифузність, і залежність від конкретного контексту і низки суб'єктивних обставин, зафіксовані теми, як от: тема ідентичності, тема конфлікту культур і тема інтеграції колоніального і постколоніального досвіду, що слугують засобом реалізації заперечення, мають здатність поєднувати відразу декілька прагматичних нюансів, що засвідчує синкретичний характер висловлених ними значень.

На тлі емпіричного матеріалу, дискурсні сегменти заперечення виявляють відсутність кооперації, співробітництва, ввічливості, що пов'язано з тією широкою палітрою вкрай негативних прагматичних нюансів, які несе у собі заперечення у конкретних постколоніальних контекстних випадках, як от: спротив, протест, опір. Незалежно від смислового наповнення заперечної реакції, що у кожному індивідуальному разі виявляється контекстно обумовленою, незмінними супровідниками є безкомпромісність, непримиренність, неввічливість і зневага.

Дискурсні сегменти заперечення у мовленні персонажів постколоніального літературного дискурсу відбивають дуалізм рефлексувальної особистості. Протагоністи чи антагоністи проаналізованих амбівалентних текстів ставлять собі запитання, розмірковують і перебувають у пошуку власної істини. Прикметно що, для їхнього мовлення характерна контрадикторність, сумнів, а пунктуація показує незавершеність думки. Різні форми заперечення у персонажному дискурсі використовуються для пошуку чіткіших слів, формулювань, через які персонажі амбівалентних текстів постколоніального дискурсу хочуть сказати про себе. Важливо, що роль мовного заперечення як засобу типізації, у створенні образу персонажа, у дискурсній поведінці якого наявні різного роду лінгвальні таксони та форми заперечення свідчить про риси його характеру. Заперечення виконує текстотвірну функцію, беручи участь у структурі тверджень, власне заперечень, спростувань, сумнівів, у передачі іронії, емоційної напруги, що відбиває стан мовців у текстопросторі англомовного постколоніального літературного дискурсу.

ВИСНОВКИ

Прагмадискурсний підхід до вивчення граматичних способів актуалізації заперечення як прагматичної універсалії в дискурсі англомовного літературного постколоніалізму забезпечує дієвий механізм пізнання об’єкта художнього прозового тексту в дисертації з опертям на лінгвокультурологічний, лінгвопрагматичний і дискурсологічний аспекти його з’ясування. З огляду на багатогранність поняття заперечення, в мовознавстві сформовані лінгвістичні напрями, кожен із яких пропонує своє тлумачення його категорійної сутності. Заперечення як прагматична універсалія, – виражений будь-яким способом (лексичним, граматичним, стилістичним, контекстним і. т. ін.) зміст текстового повідомлення із значенням заперечення, котрий виконує палітру функцій в англомовному постколоніальному літературному дискурсі. Важливість цієї дисертації зумовлена її безпосереднім зв'язком з проблематикою аналізу постколоніального дискурсу, лінгвопрагматикою і лінгвокультурологічними студіями. Аналіз структури амбівалентних (і.е., з чітко вираженою рівночасною наявністю двох протилежних почуттів, бажань) постколоніальних текстів, що, відповідно, набувають експресивності за рахунок заперечення і його розмаїтих форм експлікації, перебуває в лоні цих лінгвістичних студій. У кожному розділі дисертаційної праці задіяно методику комп’ютерного опрацювання даних.

Фундаментальна основа вивчення феномену заперечення як мовного явища закладена в традиційній граматиці, для якої характерний системний опис мовних засобів її вираження з особливою увагою до експліцитних форм. Звернення лінгвістів до методів функційної граматики стало важливим кроком до вивчення вияву феномену заперечення в текстовій комунікації, бо у сферу їхньої уваги потрапив смисловий бік заперечення, котрий знаходить своє вираження через різні мовні засоби. Теперішні студії в рамках когнітивного й прагмадискурсного підходів стали подальшим кроком до розуміння феномену заперечення в його різних іпостасях, зокрема й у сфері текстової комунікації, з орієнтацію граматичних складників заперечення на комунікативну діяльність, котру визнано пріоритетною в межах комунікативно-прагматичного підходу. У дисертації, що реферується, лінгвістичний статус заперечення, як багатоаспектної прагматичної й комунікативно-граматичної категорії, визначено розвитком об’єктивної дійсності з урахуванням психологічного сприйняття суб’єкта і репрезентовано в процесі спілкування під впливом прагматичних чинників прямими і непрямими засобами.

Заперечення як прагматична універсалія, а саме та її складова частина, яка пов’язана з непрямим, латентним виразом, в різних типах англомовного постколоніального літературного дискурсу (монологічному, діалогічному, полілогічному) виявляється і у непрямих, і в імпліцитних висловлюваннях, що вирізняються за певними ознаками, як от: унормованості, регулярності

вжитку, залежності від дискурсного контексту. Опосередковане, та імпліцитне заперечення виявляються у спілкуванні як складне сплетіння прагматичних відтинків, а саме: незгоди, заперечення, спростування, відмови, протесту та ін., втілюються в текстовій комунікації через інвентар різнорівневих мовних засобів художнього увиразнення, що виявляють подібності та відмінності.

У центрі уваги представлених чотирьох розділів дисертаційної праці перебуває прагматичний візерунок заперечення, який в розділі семіотики відбиває практику сприйняття суб’єктом знаків, як у цьому випадку – практичний характер заперечних форм у смисловому розгортанні постколоніального літературного дискурсу. З’ясовано, що полідієвість та багатозначність заперечення в англомовному літературному дискурсі постколоніалізму стартово потребує розлогих граматичних рамок опису, а різні способи його експлікації, обумовлені та обмежені досвідом текстових співбесідників, комунікативним контекстом і ціннісною системою створеного художнього текстосвіту, треба тлумачити у задекларованому міждисциплінарному ключі. Відтак, відображений лексико-семантичний, синтаксичний, стилістичний, контекстно-комбінований потенціал форм і способів заперечення у постколоніальному наративі розглянуто на рівні фіксованих текстових сегментів літературного дискурсу постколоніалізму.

Доведено, що одним із способів інтенсифікації текстової комунікації з використанням заперечення є залучення лексико-семантичних, синтаксичних, контекстно-комбінованих структур як різнорівневих способів побудови англомовного літературного постколоніального дискурсу. До синтаксичних структур постколоніального дискурсу віднесено речення з заперечним компонентом у формі підмета, у формі предикатного компонента у предикативному різновиді, бо предикатив завжди є складником предикату, у формі додаткового (об'єктного) компонента, у формі обставинного компонента.

Встановлено, що у контекстних сегментах постколоніального літературного дискурсу переважають конструкції предикатного типу. Ці структури з заперечним компонентом органічно вплетені у семантику постколоніального літературного дискурсу і використано задля художньо-емоційного увиразнення у ньому значущих смислових ліній, акцентування окремих наративних пасажів, стилістичного колориту персонажного мовлення. Граматично-лексичне поле заперечення формують такі складники, як от: заперечні частки, займенники, прислівники, що утворюють синтаксичні форми висловлювання заперечення; заперечні афікси, що є засобом вираження заперечення на морфологічному рівні. Ця палітра засобів вираження заперечення об'єднана у граматичні групи з синтаксичними, морфологічними, лексико-граматичними і лексичними формами.

Лексико-семантичний потенціал заперечення розкрито через використання у літературному постколоніальому дискурсі смислових еквівалентів, характерних для персонажів та їхнього комунікативного

спрямування. Множинне вживання семантично однакових структур в одному дискурсному сегменті створює надмірність, яка стилістично інтенсифікує наративні й комунікативні блоки. Вибір лексико-семантичних засобів вираження репрезентації ситуацій залежить від особливостей індивідуального авторського стилю і від сутнісних властивостей психо-емотивного стану персонажа (агресії, афекту, приступу люті і т. ін.) і, зрештою, характеру заперечення. Лексико-семантичний потенціал заперечення яскраво відбито у комунікативних пасажах постколоніального дискурсу, що відображають негативні настрої, емоції та почуття, такі як тривога, стурбованість, невпевненість, небажаність, обурення, нетерплячість, розгубленість.

Висловлювання з актуалізованими формами заперечення, що функціює у художньому спілкуванні як переплетення різноманітних прагматичних відтінків, а саме: спростування, заперечення, незгоди, заборони, відмови, обурення, протесту та ін., виявляють подібності та відмінності суто мовленнєвого та прагматичного (дієвого) характеру. Взаємодія форм заперечення з ствердженнями, модальністю та оцінкою є її однією з функційно-семантичних особливостей. Сув'язь заперечення та ствердження очевидна, адже вони формують діалектичну мовленнєву опозицію, і їхній взаємоперехід виявляється при заперечуванні та стверджуванні. Взаємоперетин форм заперечення, модальності та оцінки знаходить своє відображення в заміщенні та передачі значення однієї форми іншою. Відтак феномен заперечення охоплює сфери взаємоперетину категорій заперечення, твердження, модальності та оцінки, а в основі цього явища лежить конфлікт між формою та змістом персонажного висловлювання. Персонажні висловлювання, що містять заперечення, здатні функціювати у двох прямо протилежних/амбівалентних сферах. З одного боку, це позитивна сфера, що є ввічливим кооперативним спілкуванням, в якому зазначені форми задіяні для запобігання потенційного конфлікту і для збереження комунікативної рівноваги. З іншого боку, це сфера негативна, що втілює мовну агресію та формує конфліктний тип спілкування. Існування заперечення в художній комунікації в цілому, можна розглядати як певний тип асиметрії: мови як системи та мови в аспекті її функціювання.

Отож, заперечення як прагматична універсалія, є універсальним багатоаспектним мовним феноменом, залежним від контексту, комплексний підхід до якого можна застосувати при його аналізі у функційному аспекті. Воно виявляється у різних формах спілкування (монологічному, діалогічному, полілогічному) в англомовному постколоніальному літературному дискурсі, на усіх наративних рівнях амбівалентного тексту як складне сплетіння прагматичних відтінків, а саме: незгоди, заперечення, спростування, відмови, протесту та ін., втілюючись у вторинній (художній) комунікації через інвентар різнорівневих мовних засобів (від простого/граматичного, до дієслівного, афіксального, прислівникового). Спільним знаменником для заперечення у постколоніальному літературному дискурсі є його здатність реалізовувати негативну реакцію текстового

комуніканта на зміст висловлення і на усю ситуацію художнього спілкування загалом. Для заперечення використовують мовні засоби різного ґатунку. Однак деякі мовні засоби, реалізуючи ту саму стилістичну форму заперечення, здатні актуалізувати діаметрально протилежні прагматичні відтінки, конкретне смислове наповнення яких інтерпретують з опертям на контекст, що свідчить про дискурсну залежність виявлених мовних засобів. Відмінності заперечення стосуються інвентаря мовних засобів для кожного типу і неоднакового обсягу прагматичних відтінків, що експліковані.

Словом, шляхи наукового пізнання сутноти заперечення, як багатоаспектного феномену, категорії й універсалії й надалі потребують міждисциплінарних розвідок з різними типами текстів різнотематичного й різножанрового спрямування у різних типах дискурсів.

Основні положення дисертації викладено в таких публікаціях:

Монографії:

1. Бехта І. А., Татаровська О. В. Множинне заперечення в корпусі та дискурсі: монографія. Львів; Рівне: Волин. обереги, 2022. 296 с. (*особистий внесок авторки: здобувачкою окреслено та досліджено аспект множинності заперечення у англомовному дискурсі*).

2. Татаровська О. В. Дискурс заперечення в англомовному літературному постколоніалізмі: монографія. Рівне: Волин. обереги, 2025. 436 с. (*Рецензії:* Терехова С. І. Науковий журнал «Мова. Література. Фольклор» 2025. № 1 (*у друці*).

Статті в наукових фахових виданнях:

3. Татаровська О. В. Прагматичний характер одиниць-компонентів заперечної інтенсифікації // Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. 2013. Вип. 2 (68). С. 146–151.

4. Татаровська О. В. Корпусне дослідження синтаксичних та семантичних рис *quite* у сучасній англійській // Вісник Львівського університету. Серія: іноземні мови. 2013. Вип 21. С. 44 – 49.

5. Татаровська О. В. Традиційні методи дослідження заперечення // Зб. наук. праць «Одеський лінгвістичний вісник». 2014. № 4. С. 257–261.

6. Татаровська О. В. Мовознавчі традиції дослідження множинного заперечення в англійській мові (XI–XVIII ст.) // Вісник Львівського університету. Серія: іноземні мови. 2014. Вип. 22. С. 51–58.

7. Tatarovska O. V. Negation in Context: A Functional Approach // Науковий вісник Східноєвропейського національного університету ім. Лесі Українки. Луцьк, 2017. №3 (352). С. 181–185.

8. Tatarovska O. The Modality of Affirmation and Negation in English and Ukrainian: Linguopragmatic Approach // Актуальні питання іноземної філології. 2021. Вип. 15. С. 108–113.

9. Татаровська О. В. Семантико-комунікативна характеристика лексики позитивної оцінки в сучасній англійській мові // Іноземна філологія: укр. наук. зб. Львів. 2021. Вип. 134. С. 16–25.

10. Татаровська О. В. Функційно-семантичні особливості категорії заперечення в сучасній англійській мові // Закарпатські філологічні студії. Ужгород, 2021. № 20. Т. 2. С. 59–63.

11. Татаровська О. В. Семантика та функції заперечення в англомовному публіцистичному дискурсі // Актуальні питання гуманітарних наук: міжвуз. зб. наук. пр. молодих вчених Дрогобицького держ. пед. ун-ту ім. І. Франка. 2022. Вип. 47. Т. 4. С. 103–108.

12. Бехта І. А., Татаровська О. В. Постколоніальні штрихи мультикультурного портрету сучасної англомовної літератур // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Філологія. 2023. № 61. Том 1. С. 22–26. ISSN 2409-1154. URL: https://doi.org/10.32782/2409-1154.2023.61.5 (*особистий внесок авторки: здобувачкою обґрунтовано формування мультикультурного портрету сучасної англомовної літератури*)

13. Бехта І. А., Татаровська О. В. Множинне заперечення в корпусі та дискурсі // Філологічні трактати. 2023. № 1. Т. 15. С. 24–30. URL: https://www.doi.org/10.21272/Ftrk.2023.15(1)-3 (*особистий внесок авторки: здобувачкою уточнено типи заперечних структур на матеріалі англійськомовного дискурсу*)

14. Bekhta I. A., Tatarovska O. V. Negation, Truth and Falsity // Studia Filologica. Philological Studies: Scholarly Journal. Kyiv, 2023. Iss. 21. P. 7–21. URL: URL: https://doi.org/10.28925/2311-2425.2023.212) *(особистий внесок авторки: здобувачкою розмежовано поняття заперечення, правди та хибності)*

15. Олеся Татаровська. Прагмадискурсний модус заперечення в англійській мові // Вісник Одеського національного університету. Серія «Філологія». 2023. Вип. 2 (28). Т. 28. С. 111–114. URL: https://doi.org/10.18524/2307–8332.2023.2(28).299794

16. Юрчишин І. М., Татаровська О. В. Множинне заперечення в англійській мові. Вживання мовцем, сприйняття слухачем, шляхи покращення комунікації // Advanced Linguistics. 2013. Вип. 11 (23). С. 83–88. (*особистий внесок авторки: здобувачкою уточнено шляхи покращення комунікації між мовцем та слухачем із використанням конструкцій множинного заперечення*)

17. Татаровська О. Дослідження лінгвістичної та тематичної варіативності у творах Джеймса Нгугі (Нгугі Ва Тхіонг'О). Studia methodologica. 2024. № 58. ISSN 2307–1222. С. 170–180.

18. Tatarovska O. Verbal Negation in the Context of Power: The Theme of the Conflict of Cultures in a Colonial Society // Львівський філологічний часопис. Вип. 16, 2024. С. 140–146.

19. Татаровська О. В. Просте заперечення: тема ідентичності у постколоніальному суспільстві // Наукові записки Національного

університету «Острозька академія»: серія «Філологія»: наук. журн. 2024. Вип. 23 (91). С. 33–36.

20. Tatarovska O. Affixal and Adverbial Negation in the Context of Power: A Theme of Integrating Postsolonial and Colonial Experiences // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія «Філологія». 2024. № 69. С. 72–79.

Статті в наукових періодичних виданнях, проіндексованих у базах даних Web of Science Core Collection та Scopus:

21. Shainer I., Bekhta I., Karp M., Tatarovska O., Kovalevska T. Lexical Combinations of Contemporary British Military Fiction: Lexical-Semantic and Stylistic Features // Amazonia Investiga. 2022. № 11 (55). С. 27–37. URL: https://doi.org/10.34069/AI/2022.55.07.3 (*особистий внесок авторки: здобувачкою описано теоретичне підґрунтя дослідження лексичних комбінацій та їхніх лексико-семантичних та стилістичних рис*).

22. Tatarovska O., Melnychuk O., Bekhta I., Karp M., Dilai I., Hrabovetska O. The Quantitative Status of Negation Words in Colonial and Postcolonial English Novels // Proceedings of the IEEE 18th International Conference on Computer Science and Information Technologies (CSIT). Lviv, Ukraine, 2023. DOI:10.1109/CSIT61576.2023.10324128 (*особистий внесок авторки: розпрацьовано якісні параметри аналізу корпусу колоніальних та постколоніальних англійських романів*).

23. Dilai I., Dilai M., Bekhta I., Melnychuk O., Tatarovska O., Hrabovetska O. Automatic Extraction of Keywords from Literary Texts*. 2023 IEEE 18th International Conference on Computer Science and Information Technologies (CSIT)*, Lviv, Ukraine, 2023. P. 1–4. DOI: https://doi.org/10.1109/CSIT61576.2023.10324261. Electronic ISSN 2766-3639, Print on Demand(PoD) ISSN 2766-3655 (*особистий внесок авторки: здійснено практичний аналіз ключових слів у художніх текстах у зв'язку з визначеним алгоритмом*).

24. Dilai M., Dilai I., Khomytska I., Tatarovska O. A Computer-Aided Study of the Ideational Metafunction in "The Penelopiad" by M. Atwood. *Computer Linguistics Workshop Proceedings at the 8th International Conference on Computational Linguistics and Intelligent Systems (CoLInS-2024)*, Lviv, Ukraine, 12-13 April 2024. P. 175–190. ISSN 1613-0073 (*особистий внесок авторки: здобувачкою представлено теоретичну модель аналізу авторської лексики у зв'язку із кількісними параметрами її опису*).

Опубліковані праці апробаційного характеру:

25. Татаровська О. В. Сучасне трактування явища заперечення // «Концептуальний простір дискурсів: Квантитативна когнітологія»: матеріали II Докторантського колоквіуму (м. Чернівці, 9–10 квіт. 2009 р.). Чернівці, 2014. С. 69–71.

26. Татаровська О. В. Еволюційні зміни колоквіальної форми *ain't* // II Всеукр. наук.-практ. Інтернет-конф. «Інноваційні технології у контексті іншомовної підготовки фахівця». Полтава, 2015. С. 274–277.

27. Татаровська О. В. Negation in Context // Міжнар. наук.-практ. конф. «І Таврійські філологічні читання». Херсон, 2015. С. 253–256.

28. Татаровська О. В. Дослідження негативно-емотивної лексики з позиції теорії систем // Міжнар. наук.-практ. конф. «Економічні, політичні та культурологічні аспекти європейської інтеграції України в умовах нових глобалізаційних викликів» (м. Ужгород, 16–17 квіт. 2018). Ужгород, 2018. С. 492–496.

29. Татаровська О. В. Varieties of Negative Concord // XIII Міжнар. наук. конф. «Іноземна філологія XXI столітті»: тези доп. (Запоріжжя 4–5 листоп. 2021 р.). Запоріжжя, 2021. С. 90–93.

30. Татаровська О. В. Асиметрія в парадигматиці англійських заперечних конструкцій // Мова та культура: сучасні аспекти співвідношення: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 26–27 листоп. 2021 р.). Одеса, 2021. С. 73–78.

31. Татаровська О. В. Функціонально-семантичний потенціал заперечення в англійській мові // Тези звітної наукової конференції професорсько-викладацького складу факультету іноземних мов за 2021 рік: на пошану професора кафедри іноземних мов для гуманітарних факультетів Кусько Катерини Яківни (м. Львів 3–4 лют. 2022 р.). Львів, 2022. С. 281–283.

32. Татаровська О. В. Конструкції заперечення в сучасній англійській мові та їх роль у тексті // Міжнар. наук.-практ. інтернет конф. «Тенденції та перспективи розвитку науки і освіти в умовах глобалізації» (м. Переяслав, 31 серп. 2022). Переяслав, 2022. Вип. 85. С. 108–110.

33. Татаровська О. В. Заперечення в світлі новітніх лінгвістичних парадигм // Григорій Сковорода у сучасному багатовимірному світі: зб. тез VIII Міжнар. наук.-практ. конф. (Львів, 16 листоп. 2022 р.). Львів, 2022. С. 267–271.

34. Татаровська О. Імпліцитне заперечення в дискурсі // Матеріали Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. «Тенденції та перспективи розвитку науки і освіти в умовах глобалізації»: зб. наук. пр. Переяслав, 2024. Вип. 102. С. 162–171.

35. Татаровська О. Лексико-семантичні патерни заперечення. Пріоритети германської та романської філології: зб. матеріалів XVIII Міжнар. наук. конф. (Луцьк 21–23 черв. 2024 р. Луцьк, 2024. С. 86–89.

36. Татаровська О. В. Аналіз тематичних елементів у творах Джеймса Нгугі (Нгугі Ва Тхіонго) // Матеріали IV міжнар. наук.-практ. конф. «Мова, освіта, наука сучасності: виклики міжкультурної комунікації». (Тернопіль, 22–23 листоп. 2024 р.). Тернопіль, 2024 р. С. 231–233.

Праці, які додатково відображають наукові результати дисертації:

37. Татаровська О. В. Логіко-філософські концепції заперечення // Вісник державної фінансової академії: гуманітарні науки. 2014. № 13. С. 94–97.

38. Татаровська О. В. Вербальні репрезентації фонових знань (на матеріалі англомовної преси) // Актуальні питання іноземної філології. 2018. № 8. С. 292–298.

39. Татаровська О. В. Фразеологічна оказіональність як засіб створення емфази в художньому дискурсі (на матеріалі англійської мови) // Закарпатські філологічні студії. Ужгород, 2019. № 10. С. 119–124.

40. Татаровська О. В. Явище антономазії в мові та мовленні (на матеріалі англомовної преси) // Наукові записки Національного університету «Острозька академія»: серія «Філологія». 2020. Вип. 10 (78). С. 48–51.

АНОТАЦІЯ

Татаровська О. В. Заперечення як прагматична універсалія в англомовному постколоніальному художньому дискурсі. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філологічних наук за спеціальністю 10.02.04 – германські мови. – Львівський національний університет імені Івана Франка, 2025.

Дисертацію присвячено теоретико-методологічній й практично-телеологічній складовій прагмадискурсного виміру заперечення в англомовному постколоніальному художньому прозовому тексті через розкриття формальної, стилістичної, дискурсної й функційної специфіки заперечення, як прагматичної універсалії, увиразненої лексико-семантичними (лексична структура тексту), структурно-синтаксичними (синтаксична структура тексту), контекстуальними (дискурсними) засобами мови актуалізованими в тексті художнього наративу, відповідно до ієрархії мовних рівнів постколоніального типу тексту у модусі його лексикоцентричності, синтактикоцентричності, текстоцентричності і тлумаченні його як холістичного цілого.

Актуальність наукової розвідки полягає у розкритті функційних механізмів лексико-семантичного, структурно-синтаксичного, контекстуального опису прозового тексту літературно-художнього твору доби Постколоніалізму в історичній перспективі літературних течій і з позицій новітніх парадигм сучасних мовознавчих досліджень. Насущність наукової проблеми лежить у методологічному розкритті об’єкта аналізу – заперечення, як прагматичної універсалії – локалізованому в англомовному постколоніальному художньому прозовому тексті через систему лексико-семантичних, структурно-синтаксичних і контекстуальних операцій задля актуалізації й систематизації заперечення, як прагматичної універсалії, в

історичній перспективі літературних течій їхнього пізнання (рівень постколоніальної поетики і дискурсної наратології), оприявленого лексико-семантичними, структурно-синтаксичними, контекстуальними засобами мови, котрі стильово увиразнюють й транслюють естетично-емоційну складову лексичної, синтаксичної, контекстуальної одиниці цього типу тексту (рівень дискурсної стилістики) в орбіту постколоніального реалізму художнього потенціалу твору у модусі дискурсної прагматики.

Встановлено, що лексико-семантичні засоби різнорівневої приналежності, що репрезентують феномен заперечення в англомовному постколоніальному літературному дискурсі у різних формах спілкування: монологічному, діалогічному, полілогічному, виявляють його подібності та відмінності як прагматичної універсалії. Студії заперечення в рамках когнітивно-дискурсного, комунікативно-прагматичного, прагмадискурсного підходів під ферулою функціоналізму наприкінці XX ст. – поч. XXI ст. стали подальшим кроком до розуміння категорії заперечення в її різних іпостасях, зокрема й у сфері вторинної комунікації, в яких постульовано орієнтацію заперечення на комунікативну діяльність.

З’ясовано, що виявлення та опис синтаксичних моделей заперечення в текстах постколоніального літературного дискурсу, відображають і підсилюють складну соціально-політичну динаміку та культурні зміни свого часу. Заперечення належить до фундаментальних категорій свідомості, які беруть участь у структуруванні змістовного світу людини, відіграють значну роль у пізнавальній діяльності людини і одночасно в організації мовної взаємодії на рівнях зовнішньо- і внутрішньотекстових комунікативних моделей. У такому складному комунікативному процесі завдяки феномену заперечення реалізуються комунікативно-прагматичні відносини між співбесідниками, транслюється позиція мовця-адресанта, здійснюється вплив на думки та вчинки адресата.

Окреслено, що заперечення в англомовній постколоніальній літературі – важливий інструмент деконструкції та оскарження гегемоністських наративів, нав’язаних колоніальними державами. У процесі аналізу заперечного сегменту було виокремлено три базові контексти його функціювання у постколоніальному дискурсі: контекст боротьби, контекст свободи і контекст влади. Завдяки сукупності виражальних лінгвальних засобів і літературних прийомів, зафіксовані в ході дослідження тема ідентичності, тема конфлікту культур і тема інтеграції колоніального і постколоніального досвіду, відбиті на рівні оцінних і модальних суджень різними формами заперечення: від простого (граматичного) до дієслівного, афіксального і прислівникового.

Доведено, що заперечення, як прагматична універсалія, а саме та її частина, яка пов’язана з непрямим, латентним виразом, в різних типах англомовного постколоніального літературного дискурсу (монологічному, діалогічному, полілогічному) виявляється і у непрямих, і в імпліцитних висловлюваннях, що вирізняються за певними ознаками, як от:

унормованості, регулярності вжитку, залежності від дискурсного контексту. Опосередковане, та імпліцитне заперечення виявляються у спілкуванні як складне сплетіння прагматичних відтинків, а саме: незгоди, заперечення, спростування, відмови, протесту та ін., втілюються в текстовій комунікації через інвентар різнорівневих мовних засобів художнього увиразнення, що виявляють подібності та відмінності.

Перспектива подальших праць полягає у висвітленні дискурсно-наратологічних аспектів семантики, структури, функції літературно-художнього тексту в історичній перспективі літературних течій доби Постколоніалізму у ракурсі актуалізації, репрезентації та функційної модуляції заперечення, як прагматичної універсалії, проєктує методику дискурсного, наратологічного, лексичного, синтаксичного, стилістичного, поетико-інтерпретативного, комп'ютерного аналізу. Кількісний аналіз отриманих мовних фактів буде проведено з метою з´ясування та встановлення тенденцій лексичної актуалізації, структурної репрезентації, й функційної модуляції об'єкта студій у лінгвосистемі літературно-художнього твору доби Постколоніалізму.

Ключові слова: заперечення, постколоніалізм, прагмадискурс, лінгвосистема, наратологічна/постколоніальна поетика, прагматична універсалія, наратив, дискурсологія.

ABSTRACT

Tatarovska O. V. Negation as a Pragmatic Universal in English Postcolonial Literary Discourse. – Qualification research paper. Manuscript.

Dissertation of the requirements for the scientific degree of Doctor of Philological Sciences in the speciality 10.02.04 – Germanic Languages. Ivan Franko National University of Lviv. – Lviv, 2024.

The dissertation is devoted to the theoretical-methodological and practical-teleological component of the pragma-discourse dimension of negation in the English-language postcolonial artistic prose text through the disclosure of the formal, stylistic, discourse and functional specificity of negation as a pragmatic universal, expressed by lexical-semantic (lexical structure of the text), structural-syntactic (syntactic structure of the text), contextual (discourse) means of language actualised in the text of the artistic narrative, by the hierarchy of linguistic levels of the postcolonial type of text in the mode of its lexicocentricity, syntacticity, textocentricity and its interpretation as a holistic whole.

The relevance of scientific research lies in revealing the functional mechanisms of a lexical-semantic, structural-syntactic, and contextual description of the prose text of a literary and artistic work of the Postcolonial era in the historical perspective of literary movements and from the standpoint of the latest paradigms of modern linguistic research. The urgency of the scientific problem lies in the methodological disclosure of the object of analysis – negation as a pragmatic

universal – localised in the English-language postcolonial artistic prose text through a system of lexical-semantic, structural-syntactic and contextual operations to actualise and systematise negation as a pragmatic universal in the historical perspective of literary trends of their cognition (the level of postcolonial poetics and discourse narratology), manifested by lexical-semantic, structural-syntactic, contextual means of language, which stylistically express and translate the aesthetic-emotional component of the lexical, syntactic, contextual unit of this type of text (the level of discourse stylistics) into the orbit of postcolonial realism of the artistic potential of the work in the mode of discourse pragmatics.

It is established that lexical-semantic means of different levels of affiliation, representing the phenomenon of negation in the English-language postcolonial literary discourse in various forms of communication: monological, dialogical, and polylogical, reveal its similarities and differences as a pragmatic universal. Studies of negation within the framework of cognitive-discursive, communicative-pragmatic, and pragma-discursive approaches under the auspices of functionalism in the late 20th century – early 21st century became a further step towards understanding the category of negation in its various guises, including in the field of secondary communication, which postulates the orientation of negation to communicative activity.

It is found that the identification and description of syntactic models of negation in the texts of postcolonial literary discourse reflect and reinforce the complex socio-political dynamics and cultural changes of their time. Negation belongs to the fundamental categories of consciousness that participate in structuring the meaningful world of man, play a significant role in human cognitive activity and, at the same time, in the organisation of linguistic interaction at the levels of external and internal textual communicative models. In such a complex communicative process, thanks to denial, communicative-pragmatic relations between interlocutors are realised, the position of the speaker-addressee is transmitted, and the thoughts and actions of the addressee are influenced.

It is outlined that negation in English-language postcolonial literature is essential for deconstructing and contesting hegemonic narratives imposed by colonial states. In the process of analysing the negative segment, three basic contexts of its functioning in postcolonial discourse were identified: the context of struggle, the context of freedom, and the context of power. Thanks to the set of expressive linguistic means and literary techniques, the theme of identity, the theme of the conflict of cultures and the theme of the integration of colonial and postcolonial experience, recorded in the course of the study, is reflected at the level of evaluative and modal judgments by various forms of negation: from simple (grammatical) to verbal, affixal and adverbial.

It is proved that negation, as a pragmatic universal, namely that part of it that is associated with indirect, latent expression in various types of English-language postcolonial literary discourse (monological, dialogical, polylogical) is manifested both in indirect and implicit statements, which are distinguished by specific features, such as normalisation, regularity of use, dependence on the discourse

context. Indirect and implicit denial are manifested in communication as a complex interweaving of pragmatic fragments, namely, disagreement, denial, refutation, refusal, protest, etc., are embodied in textual communication through an inventory of different-level linguistic means of artistic expression, which reveal similarities and differences.

The prospect of further works is to highlight the discourse-narratological aspects of semantics, structure, and function of the literary and artistic text in the historical perspective of literary trends of the Postcolonial era from the standpoint of actualisation, representation, and functional modulation of negation, as a pragmatic universal, projects the methodology of discourse, narratological, lexical, syntactic, stylistic, poetic-interpretative, and computer analysis. Quantitative analysis of the obtained linguistic facts will be conducted to clarify and establish the trends of lexical actualisation, structural representation, and functional modulation of the object of study in the linguistic system of the literary and artistic work of the Postcolonial era.

Key words: negation, postcolonialism, pragmatic discourse, linguistic system, narratological/postcolonial poetics, pragmatic universals, narrative, discourseology.

Підписано до друку 11.04.2025 р. Формат 60х84 1/16.
Папір офсет. Ґарнітура «Times». Друк офсет.
Ум. друк. арк. 2,09. Обл.-вид. арк. 1,9. Наклад 100 пр. Зам. 26.
Друкарня видавництва «Волинські обереги».
33028 м. Рівне, вул. 16 Липня, 38; тел./факс: (0362) 62-03-97.

Свідоцтво про внесення до Державного реєстру суб’єкта
видавничої справи ДК № 270 від 07.12.2000 р.
33028 м. Рівне, вул. 16 Липня, 38; тел./факс: (0362) 62-03-97